яни ўзбекистон

Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари

Ижтимоий-сиёсий газета

№ 50 (839), 2023 йил 14 март, сешанба

СУРХОНДАРЁ САНОАТИ РИВОЖЛАНГАН ОСУДА ВА ОБОД ХУДУДГА АЙЛАНАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев худудларда ижтимоий-иктисодий ислохотларнинг бориши билан танишиш мақсадида жорий йил 13 март куни Сурхондарё вилоятида бўлди.

Давлатимиз рахбарининг ташрифи буюк аллома Хаким ат-Термизий мақбараси зиёрати билан бошланди.

Аллохдан юртимизга тинчлик, хайр-барака тилаб дуо қилинди.

Уламолар билан бўлган сухбатда илм-маърифат ривожига яратилаётган шароитлар ва диний эркинликлар хакида сўз юритилди. Кейинги йилларда мусулмонлар ибодатларини эмин-эркин адо этишлари учун барча шароитлар муҳайё қилинди: янги масжидлар, мадрасалар қурилди, илмий-маърифий мажмуалар барпо қилингани, ҳар йили минглаб юртдошларимиз Хаж ва Умра ибодатларини адо этиш бахтига мушарраф бўлишаётгани, эндиги асосий вазифа бунинг ахамияти ва маънавиятини халққа етказиш экани таъкидланди.

Энг аввало, имом-хатиблар худудларга чиқиб, Ҳаким ва Имом Термизийлар, Имом Бухорий, Имом Мотуридий, Бурхониддин Марғиноний, Абу Муин Насафий ва бошқа буюк алломаларимиз меросини тизимли ва чукур ўрганиши кераклиги қайд этилди. Бунинг учун алохида дастур ишлаб чикиш таклифи билди-

Термиз шахрида халқ депутатлари Сурхондарё вилояти кенгашининг навбатдан ташқари сессияси бўлиб ўтди.

Унда Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев иштирок этди.

Давлатимиз рахбари сўзининг аввалида вилоят ахлига чуқур хурматини билдириб, воха аҳли турли соҳа ва тармоқларда улкан натижаларга эришаётганини таъкидлади.

— Шундай гўзал бахор кунларида, улуғ айёмлар арафасида сизлар билан кўришиб турганимдан хурсандман. Бугун вилоятга хоким қўйиб, янги марраларни белгилаб олишимиз керак. Мақсад — ислохотлар ижроси ва даражасини ошириш, ниятларни баланд қўйиб, шунга муносиб ҳаракат қилиш, халқ ичига кириб бориб, уларни рози қилиш, — деди Президент.

Йиғилишда ҳудуд ривожининг бугунги ҳолатига тўхталиб ўтилди. Охирги беш йилда вилоятда саноат, қишлоқ хўжалиги ва хизмат кўрсатиш сохаларида 15 мингдан зиёд корхона ишга тушган. Янги қурилган "Зарчоб-1" ва "Зарчоб-2" микро гидроэлектр станцияларида йилига 201 миллион киловатт соат электр ишлаб чиқарил-

Шунингдек, 257 та мактаб қурилган ва реконструкция қилинган, боғчалар қамрови 18 фоиздан 62 фоизга етган. 302 минг ахоли илк бор марказлашган ичимлик сув билан таъминланган. 1 минг километр халқаро ва 3 минг километр ички йўллар таъмирланган.

— Агар яна бир-икки йил қаттиқ ишлаб, халқимизга астойдил хизмат қилсак, Сурхондарёда жуда катта ривожланиш, ўсиш бўлади, — деди Шавкат Мирзиёев.

Сессияда ташкилий масала кўрилди. Давлатимиз рахбари Сурхондарё вилояти хокими лавозимига Улуғбек Қосимов номзодини тавсия

У.Қосимов 1983 йилда туғилган. 2018 йилга қадар Музработ ва Денов туманлари ҳокими, 2018-2022 йилларда Сурхондарё ва Фарғона вилоятлари ҳамда Тошкент шаҳар прокурори лавозимларида ишлаб, катта тажри-

У ўтган йил декабрдан буён Сурхондарё вилояти хокими вазифасини бажариб келмоқда. Давлатимиз рахбари номзодни лавозимга тасдиқлашдан аввал унинг режаларини эшитишни таклиф этди. Улуғбек Қосимов вилоятда тад-

яратиш бўйича режаларини такдимот қилди. Президентимиз бу таклифларни маъкуллаб, улар юзасидан мутасаддиларга кўрсатмалар берди.

биркорлик, саноат, қишлоқ хўжалигини ривож-

лантириш, ахолига муносиб турмуш шароити

Ахоли бандлигини таъминлаш ва даромадини ошириш энг асосий вазифа сифатида белгиланди. Маҳаллаларга оилавий тадбиркорликни олиб кириш ва касаначилик орқали 60 минг, янги бизнес субъектлари ташкил қилиш орқали 4 минг ахолини, ишсизларни замонавий касбларга ўкитиб 20 минг иш ўрни билан таъминлаш мумкинлиги қайд этилди.

Сурхондарёнинг иклими дехкончилик учун жуда қулай, махсулотлар эрта пишади. Шу боис, вилоятда сўнгги беш йилда мева-сабзавот асосий экин майдонлари 2,5 баравар кўпайтирилган. Бу йил ахоли учун яна 8 минг 500 гектар ажратилмоқда. Деҳқонларга шароит яратиб, сув таъминотини яхшилаб, озик-овкат махсулотлари хажмини 2 баравар ошириш ва экспортни 250 миллион долларга етказиш вазифаси қўйилди.

Охирги беш йилда вилоят саноатига 30 триллион сўм инвестиция жалб қилиниб, 5 мингдан зиёд корхона ташкил топган. Ишлаб чиқариш 3 баравар кўпайиб, саноат экспорти 132 миллион долларга етган. Сурхондарёда илгари бўлмаган қурилиш материаллари, чарм-пойабзал, электр техникаси каби янги тармоклар пайдо

Шу билан бирга, вилоятда ҳали фойдаланилмаган конлар ва имкониятлар кўп. Жорий йилда 292 та саноат лойихаси ишга туширилиши белгиланди. Бу 10 мингта янги иш ўрни яратиш имконини беради. Шунингдек, саноатда импортни 50 миллион долларга қисқартириб, экспортни камида 250 миллион долларга етказиш бўйича кўрсатмалар берилди.

Йиғилишда энергетика масалаларига хам эътибор қаратилди. Сариосиё туманидаги Тўпаланг гидроэлектр станцияси хамда янги 3 та кичик ва микро ГЭСда шу йилнинг ўзида 350 миллион киловатт соат электр энергияси ишлаб чиқарилади. Шеробод туманида 457 Мегаватт қувватли йирик қуёш электр станцияси ишга туширилади. Шунингдек, кичик қувватли қуёш панелларини ўрнатиш бўйича режалар айтиб ўтилди.

Умуман олганда, Сурхондарёда ижтимоий муаммоларни хал қилишга жорий йилги давлат дастурларида кўзда тутилган 1,5 триллион сўмга қўшимча 465 миллиард сўм ажратилиши белгиланди. Шунингдек, аграр соҳа, ичимлик сув ва тадбиркорлик лойихаларига қушимча 328 миллион доллар жалб қилиш бўйича топшириқ берилди.

Булар орқали 325 минг ахолини даромадли мехнат билан таъминлаб, Сурхондарёни камбағаллик ва ишсизликдан холи худудга айлантириш мақсад қилиб қўйилди.

Такдимотдан сўнг вилоят кенгаши депутатлари номзоднинг режалари юзасидан ўз фикрмулохазаларини билдирди. Ташкилий масала овозга қўйилди. Унинг натижаларига кўра, Улуғбек Қосимов Сурхондарё вилоятининг хокими этиб тасдикланди.

Давлатимиз рахбари белгиланган режалар энди хаётга кўчиши, барча ташкилотлар хоким атрофида бирлашиб, халққа хизмат қилиши кераклигини таъкидлади.

Президент Шавкат Мирзиёев Термиз тумани Янгиобод маҳалласидаги "Termez National Carpets" масъулияти чекланган жамияти фаолияти билан танишди.

Корхона йилига 2,2 миллион квадрат метр гилам ишлаб чиқариш қувватига эга. Бунинг учун Германия, Бельгия, Туркиядан замонавий ускуналар келтириб ўрнатилган. 150 та янги иш ўрни яратилди.

Махсулотларнинг карийб ярмини экспорт килиш режалаштирилган. Хомашёнинг 80 фоизи махаллийлаштирилган. Корхона ишга туширилган қисқа вақтда Озарбайжон ва Қирғизистон давлатларига 255 минг долларлик гилам ва гилам махсулотлари экспорт қилинди. Жорий йилда 4 миллион долларлик махсулотни хорижлик буюртмачиларга етказиб бериш мўлжалланмоқда.

Мухими, корхонада муқобил энергиядан фойдаланишга алохида эътибор берилмокда Хозир ташқи ва ички ёритиш тизими учун қуёш панелларидан фойдаланилаётир.

Давоми 2-бетда

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

У.Б.ҚОСИМОВНИ СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ ХОКИМИ ЛАВОЗИМИГА ТАЙИНЛАШ ТЎГРИСИДА

Узбекистон Республикаси Конституциясининг 93-моддаси 15-банди ва 102-моддасига асосан хамда халқ депутатлари Сурхондарё вилоят Кенгашининг қарорига мувофик Улуғбек Бердикобилович Косимов Сурхондарё вилояти хокими лавозимига тайинлансин.

Узбекистон Республикаси Президенти Ш. МИРЗИЁЕВ

Тошкент шахри, 2023 йил 13 март

БУНЁДКОРЛИК МАНЗИЛЛАРИ

Сурхондарёдаги Тўполанг сув омбори Сариосиё тоғларидан оқиб тушган сувларни бир жойга тўплаш натижасида вужудга келган. Ушбу катта гидроиншоот бу ерда яшовчи ахоли учун энг зарур манба хисобланади. Бинобарин, Сариосиё, Денов, Шўрчи ва Кумкўрғон туманларидаги экинзорлар мазкур сув омбори орқали суғорилса, унинг қуйи қисмидаги ГЭСлар қуввати вилоятнинг жанубий худудларини электр энергияси

НУРИДАН УЙЛАР ЧАРОГОН, СУВИДАН ЭЛ ФАРОВОН

Мазкур иншоотларнинг дастлабкиси — "Тўполанг" ГЭС 2006 йилда ишга тушган. Бу ерда шундан буён ҳар бири 15 мегаватт бўлган иккита агрегат ишлаб турарди. Бундан олти йил олдин Президентимиз топшириғига мувофиқ, аввалига Тўполанг сув омбори тўғони 20 метрга кўтарилди. Натижада унинг сиғими 380 миллион куб метрдан 500 миллионга етказилди.

Давлатимиз раҳбари 2019 йил баҳорида ушбу объектдаги модернизация жараёни билан танишар экан, ушбу станцияда навбатдаги иккита янги гидроагрегатни қуриш юзасидан топшириқ берган эди, — дейди

"Тўполанг" гидроэлектр станцияси раҳбари Асрор Улуғов. — Шу асосда ҳар бири 72,5 МВтдан иборат бўлган агрегатлар ўрнатилди. Куни кеча давлатимиз рахбари унинг ишга туширилишига старт берди. Натижада ГЭСда ишлаб чиқариладиган 145 мегаватт "яшил" энергия ахоли хонадонлари ва тадбиркорлик субъектларига етказиб берила бошланди. Шу тариқа, "Тўполанг" ГЭСининг умумий қуввати 175 МВтга етиб, мамлакатимиздаги "Чорвоқ" ГЭСидан кейинги иккинчи ўриндаги станцияга айланди.

🕨 Давоми 4-бетда

ЎЗЛИКНИ ҚАДРЛАШ БИРЛИКНИ **МУСТАХКАМЛАШДАН** БОШЛАНАДИ

Ўзбекистонда янги давр бошланганига хам олти йилдан ошди. Бу тарих нуқтаи назаридан жуда қисқа, инсон умри жихатидан эса сезиларли муддат хисобланади.

Шу боис, Шавкат Мирзиёев Президент бўлиб сайланган илк кунларданоқ қанчалик қийин бўлмасин, ўз олдига фукароларимизнинг эркин ва фаровон яшаши учун зарур шароитларни яратишни асосий мақсад қилиб қўйди. Бу йўлда хеч кимнинг хаёлига хам келмаган туб ислохотларни бошлади.

Балки айримларга юртимизда шиддат билан кечаётган бундай ўта масъулиятли ислохотлар табиий жараёндек туюлар, лекин....

Келинг, яхшиси бу борадаги фикрларга сўнгги йилларда юртимизда кечган энг мухим ўзгаришлар мисолида тўхталиб ўтсак.

Давоми 3-бетда

СУРХОНДАРЁ САНОАТИ РИВОЖЛАНГАН ОСУДА ВА ОБОД ХУДУДГА АЙЛАНАДИ

Бошланиши 1-бетда

Давлатимиз рахбари ишлаб чиқариш жараёни билан танишди. Вилоятда ишлаб чикарилаётган саноат махсулотлари кўргазмасини кўз-

Шу ерда 6 та янги ишлаб чиқариш қувватларини ишга тушириш маросими бўлди. Термиз шахридаги "Indenim Cluster", Жарқўрғон туманидаги "Фабулло строй сервис", Ангор туманидаги "Ангор Барака", Термиз туманидаги "Termiz agro impeks" корхоналари, Сариосиё туманидаги қурилиш материаллари кичик саноат зонаси ва Тўпаланг гидроэлектр станцияси вакиллари видеоалоқа орқали мажмуалар салоҳияти хакида ахборот берди.

Термиз шахридаги "Indenim Cluster" масъулияти чекланган жамияти пахта толасидан тайёр кийим-кечак ишлаб чиқаришга ихтисослашган. 400 та янги иш ўрни яратилган.

Жарқўрғон туманидаги "Фабулло строй сервис" корхонасида йилига 75 минг куб метр автоклав газоблок ишлаб чикариш ўзлаштирилиб, 80 та янги иш ўрни ташкил этилди.

Ангор туманидаги "Ангор Барака" масъулияти чекланган жамияти савдо мажмуасида миллий хунармандчилик маркази ташкил этилган. У ерда йилига қарийб 125 минг дона тайёр тикувчилик, 50 турдаги миллий либослар ва хунармандчилик махсулотлари тайёрланиб, минг нафарга яқин хотин-қизнинг бандлиги таъмин-

Сариосиё туманидаги кичик саноат зонасида замонавий қурилиш материаллари ишлаб чиқарилади.

"Termiz agro impeks" масъулияти чекланган жамияти томонидан Термиз туманида 3 минг тонна сиғимга эга музлаткичли омборхона, замонавий иссиқхона барпо этилиб, 220 кишининг бандлигини таъминлаган.

Тўпаланг гидроэлектр станциясини модернизация қилиш лойиҳаси доирасида унинг умумий қуввати 175 мегаваттга етмоқда. Бу йилига 467 миллион киловатт соат электр ишлаб чиқариш

имконини беради. Умуман, мазкур 6 та корхона 2 мингта янги иш ўрни яратиб, вилоят ишлаб чиқаришига 370 миллиард сўм, экспортига 20 миллион доллар

Давлатимиз рахбари рамзий тугмани босиб, янги корхоналарни ишга туширди.

Президентимиз Жарқўрғон туманидаги "Камола Камолбек Қуюн" фермер хўжалигида бўлиб, экинлар ривожини кўздан кечирди, ғалла

ва ғўзанинг нави, ҳосилдорлиги билан қизиқди. Хўжаликнинг ер майдони 45 гектар. Жорий йилда ғалладан 70, пахтадан 40 центнердан хосил етиштириш мўлжалланмокда. 35 киши

доимий ва мавсумий иш билан таъминланган. — Нима учун қишлоқ хўжалигида илм, инновация керак, деяпмиз? Аввало сифат ва хосилдорлик учун. Юқори даромад олишни хоҳлаган фермер илм билан меҳнат унумдорлигини оширишга ҳаракат қилиши керак, — деди Шавкат

Маълумки, ғалладан бўшаган майдонларга такрорий экин экиш учун ишсиз ахоли вакилларига ер берилмоқда. "Камола Камолбек Қуюн" фермер хўжалигида ҳам ижтимоий дафтарларга киритилган 34 нафар фукарога 20-25 сотихдан ер ажратилган. Улар кўкат, картошка, пиёз, сабзи ва бошқа экинлар экиб, яхши даромад олган. Жорий йилда ҳам қўшимча 18 нафар фуқарога деҳқон хўжаликлари ташкил этиш учун 30 сотихдан ер майдонлари ажратилиши кўзда тутилган.

Президент шундай ер эгалари билан суҳбат-

— Аҳолига ер берилиб, уруғ, ўғит масалаларида ҳам ёрдам кўрсатилмоқда. Фақат меҳнат қилиш қоляпти. Агар ҳар бир оила ўзи ҳаракат қилиб, ҳаётида ўзгариш қилса, камбағаллик хам, ишсизлик хам бўлмайди, — деди давлатимиз рахбари.

Сурхондарё иклимида 3 мартагача хосил олиш мумкинлиги, ахолига кўмаклашиб, даромад манбаи яратиш зарурлиги таъкидланди.

Шундан сўнг Ўзбекистон Республикаси Президенти, Қуролли Кучлар Олий Бош Қўмондони Шавкат Мирзиёев Давлат хавфсизлик хизмати Чегара қўшинларининг Сурхондарё вилоятидаги взводларидан бирига ташриф буюрди.

Маъмурий бинодаги шароитлар, чегарани қўриқлашда қўлланилаётган харбий техника ва қурол-аслаҳалар кўздан кечирилди. Давлат чегарасини қўриқлашда учувчисиз учиш аппаратларининг ахамияти таъкидланди.

Давлатимиз рахбари Узбекистон — Афғонистон чегарасини қўриқлаш жараёни билан яқиндан танишди.

Мамлакатимизда қўшинларнинг жанговар шайлигини ошириш билан бирга ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оила аъзоларини ижтимоий химоялашга катта эътибор қаратилмоқда. Ушбу взвод ёнида ҳам шинам хонадонлар бар-

Давлатимиз рахбари шундай хонадонлардан бирида меҳмон бўлди. Ҳарбий хизматчиларнинг оила аъзолари билан сухбатлашди.

— Ватанимиз химоячиларининг ўз вазифаларини хотиржам бажариши, фарзандлар тарбияси сизларга боғлиқ. Турмуш ўртоқларингизга мададкор бўлиб, катта жасорат кўрсатяпсиз. Сизлар ҳам Ватан ҳимоячисизлар, — деди Шавкат Мирзиёев ҳарбийларнинг

Ховлида ўйингохлар, спорт майдончалари, аёллар учун тикувчилик ва қандолатчилик хонаси ташкил қилинган. Болаларни мактаб ва боғчага элтиш учун автобус йўлга қўйилган.

Узбекистон Республикаси Президенти, Қуролли Кучлар Олий Бош Қўмондони Шавкат Мирзиёев Жануби-ғарбий махсус ҳарбий округи "Термиз" дала ўкув майдонида Мудофаа вазирлиги қўшинларининг бригада тактик ўқувини

Сўнгги йилларда Қуролли Кучларимиз тубдан ислох қилиниб, қўшин турларининг қўлланилиш тактикаси ва стратегияси такомиллаштирилди. Бўлинмаларнинг хамкорлигини ташкил этиш,

жанговар ҳаракатлар ва операцияларни учувчисиз учиш аппаратлари, авиация ва артиллерия имкониятларидан кенгроқ фойдаланган холда олиб боришнинг замонавий тажрибаси амалиётга жорий этилди.

Хусусан, бу жараён гурух, взвод ва бригада тактик ўқувларида топшириқларни бажариш, қурол-яроғ ва ҳарбий техниканинг энг замонавий намуналарини қўллаш, авиация ёрдамида умумқушин булинмаларига мадад бериш, утиш қийин бўлган тоғли ва чўл худудларида, шахар шароитларидаги махсус операциялар, бўлинмаларни эвакуация қилиш каби машқларда ўз аксини топмоқда.

Ушбу машғулотлар жаҳонда кузатилаётган ҳарбий ҳаракатлар хусусиятидан келиб чиққан холда ўтказилди.

Президентимиз ташаббуси билан сўнгги олти йил давомида Мудофаа тизимидаги барча дала ўкув майдонлари, харбий кисм ва муассасаларда халқаро талаблар асосида қурилиш ва таъмирлаш, замонавий воситалар билан жихозлаш ишлари олиб борилди.

"Термиз" дала ўкув майдонида хам Қуролли Кучлар шахсий таркибининг дала шароитида жанговар билим, кўникма ва рухий тайёргарлигини ошириш, бригада тактик ўқувларни ўтказиш хамда харбий санъат сохасида изланишлар олиб бориш, шахсий таркибнинг жанговар тайёргарлигини оширишга қаратилган энг илғор шароитлар яратилди.

Президентимиз дунёда ахборот хуружи тобора авж олаётган бугунги кунда Қуролли Кучларимиз салохиятини янада мустахкамлаш, халқ ва армия бирдамлигини таъминлаш, ёшларни ватанпарварлик рухида тарбиялаш харбий сохадаги ислохотларнинг ўзагини ташкил этиши кераклигини таъкидлади.

Президент қўшинларнинг жанговар қобилияти ва тайёргарлигини мунтазам ошириб бориш юзасидан мутасаддиларга тегишли кўрсатма-

Президент Шавкат Мирзиёев Термиз шахридаги "Еш чегарачилар" ҳарбий-академик лицейини бориб кўрди.

Утган йили лицей учун янги бино барпо этилган. Бу ерда ижтимоий ва аниқ фанлар йўналишларида 200 дан ортиқ ўқувчи таълим-тарбия

Давлатимиз рахбари шу ерда Ватан химояси ва эл-юрт тинчлиги йўлида халок бўлган харбий хизматчилар ва ходимларнинг оила аъзолари билан учрашди. Видеоалоқа орқали тадбирга Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар вакиллари ҳам боғланди.

Маълумки, мустақилликка эришиш, тинчликни сақлаш ўз-ўзидан бўлмайди. Халқимиз ҳам кўп синовли кунларни бошидан кечирди. Осойишта ҳаётимизни издан чиқаришга уринишлар, террорчилик хуружлари бўлди. Ботир харбийларимиз жасорат кўрсатиб, ғаразли кучларга қақшатқич зарба берган. Минг афсуски, бу курашда юзлаб мард ҳарбийларимиз, ҳуқуқни мухофаза қилувчи идоралар ходимлари халок

Учрашувда давлатимиз рахбари уларни номма-ном ёдга олди. Бундай довюрак фарзандларни дунёга келтириб, ҳақиқий ватанпарвар қилиб тарбиялаган ота-оналарга, уларнинг умр йўлдошлари ва фарзандларига халқимиз номидан чуқур миннатдорчилик

— Эл-юрт учун жонини фидо қилган ўғлонларимизни "ҳалок бўлган" дейишга тил бормайди. Улар оиласи учун, Ватанимиз учун ҳамиша барҳаёт, — деди Шавкат Мирзиёев.

Қахрамон ўғлонлар хотирасини абадийлаштириш, уларнинг оила аъзоларига ҳар томонлама ғамхўрлик кўрсатиш ва қўллаб-қувватлаш давлатимиз, жамиятимизнинг эътиборида бўлиб келмокда. Мархум харбий хизматчилар давлатимизнинг юксак орден ва медаллари билан тақдирланган. Уларга бағишлаб "Мард ўғлонлар номи барҳаёт" деб номланган хотира китоби нашр этилган.

Президент қарори билан 2018 йилдан бошлаб, ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар фарзандларини олий таълим муассасаларига имтиёзли тавсиянома асосида ўкишга қабул қилиш йўлга қўйилди. Ҳозирги кунга қадар 278 нафар ўғил-қиз шу асосда олийгоҳларга кирган.

Давлатимиз рахбари харбий хизматчилар оиласига эътибор ва ғамхўрлик хамиша давом эттирилишини таъкидлади. Шу мақсадда 13 март куни "Ватан химояси ва эл-юртимиз тинчлиги йўлида ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар ва ходимлар оила аъзоларини ижтимоий қўллаб-қувватлашни кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Президент фармони қабул

Хозирги кунда халок бўлган харбийлар ва хуқуқ-тартибот ходимларининг 270 нафар мехнатга лаёқатсиз оила аъзолари боқувчисини йўқотганлик пенсиясини оляпти. Энди фармонга кўра, ҳар бир оила аъзоси учун пенсия миқдори 25 фоизга оширилади. Натижада ҳар бир оила аъзоси ўртача 2 миллион сўмдан пен-

Иккинчидан, вафот этган хизматчиларнинг оила аъзоларидан ҳозирда 82 нафарининг уйжойи йўқ, уларнинг 21 нафари ижарада ва 61 нафари қариндошиникида яшайди. Бундан буён, мухтож оилаларга биринчи навбатда турар жой берилади ва имтиёзли ипотека кредити олиш имконияти яратилади. Оила аъзоларига ижара тўлови учун 1 миллион 800 минг сўмгача пул берилади. Бундан ташқари, ҳалок бўлган хизматчининг фарзандлари боғча, коллеж, техникум ва олийгохда бепул таълим-тарбия

Учинчидан, оила аъзоси даромадининг соликдан озод килинадиган суммаси 2 баробар кўпаяди. Бу тартиб ходимнинг фарзандларига ҳам татбиқ этилади. Натижада марҳум хизматчининг оиласи рўзғорида хар ой ўртача 700 минг сўм қўшимча пул қолади.

Тўртинчидан, бундан буён ушбу тоифадаги хизматчининг оила аъзолари ҳарбий шифохоналарда бепул даволаниш хуқуқига эга бўлади ва навбатдан ташқари стационар тиббий

ёрдам олади. Уларга дори-дармон ва протез-ортопедия мосламалари олиб берилади, жарроҳлик харажатлари давлат ҳисобидан қопланади. Хизматчининг ота-онаси, турмуш ўртоғи ҳар йили санаторийда бепул даволанади, болалари оромгохларда соғломлаштирилади. Уларнинг ота-онаси учун йилига икки марта темир йўл ва хаво транспортида юриш бепул бўлади.

Бешинчидан, ҳалок бўлган хизматчилар оиласини харбийлашган ва хукук-тартибот идоралари томонидан оталиққа олиш амалиёти жорий этилади. Шу билан бирга, вилоят ҳокимликлари томонидан оғир ахволдаги бундай оилаларга ҳар ой 400 минг сўм миқдорида нафақа бериб борилади.

Маълумки, Ватанга қасамёд қилган хизматчи нохуш холатлардан кафолатланмаган. Бундан буён, агар хизматчи ўз бурчини бажаришда ҳалок бўлган такдирда, унинг оиласига иш ҳақини 150 баравари микдорида бир йўла нафака берилади. Яъни бу нафақа ўртача 300 миллион сўмдан 500 миллион сўмга оширилади. Халок бўлганда тўланадиган суғурта тўлови 25 миллион сўмдан 60 миллион сўмга кўпаяди.

Давлатимиз рахбари бундай мард инсонларни вояга етказган ота-оналари, фарзандлари доимо юртимиз ардоғида бўлиши зарурлигини таъкидлаб, "Эл-юрт фидойиси" кўкрак нишони таъсис этиш таклифини билдирди. Бу нишон гувохномаси Олий Бош Қўмондон томонидан имзоланади. Ушбу эътироф эгалари барча имтиёзларга эга бўлади.

Бугун дунёнинг турли нуқталарида янги тахдид ва қуролли тўқнашувлар юз бермоқда. Бундай таҳликали вазият халқимизни ҳам безовта қилиши табиийдир. Шу боис, давлатимиз мустақиллигини, халқимиз тинчлигини химоялашга катта аҳамият қаратилмоқда.

— Харбий-жанговар ва юксак маънавий салохият Ўзбекистон Қуролли Кучларининг икки буюк таянчига айланиши зарур, — деди Президент.

Утган йили ҳарбий хизматчиларнинг ахлоқий-рухий тайёргарлиги ва жанговар рухини ошириш концепцияси қабул қилинди, "Ватан таянчи" болалар ва ўсмирлар харакати ташкил этилди. Булар ёшлар қалбида ватанпарварлик туйғуларини юксалтиришга ҳисса қўшмоқда.

Давлатимиз рахбари Ватан озодлиги йўлида фидойилик кўрсатган ўғлонларимиз жасорати ҳам ёш авлод учун ибрат экани, улар ҳақида асарлар яратиш кераклигини таъкидлади.

— Эзгу мақсад йўлида бирлашган халқ ва давлатни ҳеч қандай куч енга олмайди. Илоҳим қахрамон ўғлонларимизнинг охиратлари обод бўлсин. Юртимиз тинч, халқимиз омон бўлсин деди Президентимиз сўзининг якунида.

Шу билан Президент Шавкат Мирзиёевн Сурхондарё вилоятига ташрифи якунланди.

> Зиёдулла ЖОНИБЕКОВ, Икром АВВАЛБОЕВ, Холмумин МАМАТРАЙИМОВ, УзА мухбирлари

КОНСТИТУЦИЯВИЙ СУД МАЖЛИСИДА

КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҚОНУН ЛОЙИХАСИНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШ ХАЛҚ ИРОДАСИГА ХАВОЛА ЭТИЛМОҚДА

БУ ХАЛҚ ХОКИМИЯТЧИЛИГИ КОНСТИТУЦИЯВИЙ ПРИНЦИПИНИ АМАЛГА ОШИРИШГА ХИЗМАТ ҚИЛАДИ

суд томонидан Ўзбекистон Республи-

2023 йил 13 март куни Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди мажлиси бўлиб ўтди. Унда Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг "Ўзбекистон Республикаси Конституцияси тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси конституциявий қонуни лойиҳаси бўйича Ўзбекистон Республикаси референдумини ўтказиш ҳақида"ги қарорининг (иловаси билан) мамлакатимиз Конституциясига мувофиклигини аниклаш тўгрисидаги масала кўриб чикилди.

Суд мажлисини Конституциявий суд раиси М.Абдусаломов олиб борди. Мажлисда депутатлар, сенаторлар, Конституциявий комиссия, Конституциявий суд илмий-маслахат кенгаши аъзолари, Вазирлар Маҳкамаси, вазирлик ва идоралар масъул ходимлари, нодавлат нотижорат, илмий ва таълим ташкилотлари хамда оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этди.

Конституциявий суд мажлисида Конунчилик палатаси томонидан "Ўзбекистон Республикаси Конституцияси тўғрисида"ги конституциявий қонун билан Конституцияга ўзгартириш киритиш тартибига риоя қилингани, референдумга қўйилаётган конституциявий қонун лойиҳасида референдум предмети бўлиши мумкин бўлмаган масалалар мавжуд эмаслиги хамда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси томонидан референдум тайинлаш тартибига

риоя этилгани каби масалалар атрофлича ва ҳар томонлама муҳокама қилинди. Хусусан, лойиҳа юзасидан фукароларнинг фикр ва таклифларини қабул қилиш, умумлаштириш ва уларга жавоб қайтариш механизмлари жорий қилинган. "Meningkonstitutsiyam.uz" электрон платформаси, қисқа рақамли колл-маркази, почта алоқаси, махаллалар, халқ депутатлари маҳаллий кенгашлари ва ижтимоий тармоклар орқали фукаролардан 220 мингдан ортиқ таклиф қабул қилиниб, уларнинг ҳар тўрттасидан биттаси лойиҳадан жой олгани таъкидланди.

Мажлисда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенати вакиллари, адлия вазири хамда Конституциявий суд илмий-маслахат кенгаши аъзолари-

нинг кўриб чикилаётган масала юзасидан фикр ва мулоҳазалари тингланди. Суд мажлисида Конституциявий каси Конституциясининг 78-моддасига мувофик, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси "Ўзбекистон Республикаси Конституцияси тўгрисида"ги конституциявий қонун лойихасини референдумга қўймасдан қабул қилиш ваколатига эга бўлса-да, уни қабул қилиш бўйича Узбекистон Республикаси референдумини ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилганига эътибор қаратилди. Хусусан, Узбекистон Республикаси Конституциясини референдум ўтказиш йўли билан қабул қилиш мамлакат тарихида биринчи марта қўлланилаётгани, референдум халқ иродасининг бевосита ифодаси экани, референдумда қабул қилинган қарорлар олий юридик кучга эга бўлиши, халқ давлат хокимиятининг бирдан-бир манбаидир, деган конституциявий тамойилга асосланиб, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси томонидан Конституцияни қабул қилиш халқнинг иродасига ҳавола этилиши халқ хокимиятчилиги конституциявий принципини амалга оширишга хизмат қилиши қайд этилди.

Мажлисда эксперт ва мутахассислар томонидан "Узбекистон Республикаси Конституцияси тўғрисида"ги конституциявий қонун лойиҳаси халқ овоз берганидан кейин тўғридан-тўғри

амалга киритилиши, бунда қўшимча хужжатлар қабул қилиш, Олий Мажлис томонидан мухокамадан ўтказиш ёки имзолаш зарурати бўлмаслиги ва бу бевосита демократияга оид халқаро стандартларга мос келиши эътироф этилди.

Конституциявий суд "Узбекистон Республикаси Конституцияси тўгрисида"ги конституциявий қонун лойиҳасининг хар бир моддаси ва бандини атрофлича кўриб чикди. Конституциявий суд томонидан референдум тайинлаш тартибига риоя этилгани ўрганилганда, Ўзбекистон Республикаси референдуми 2023 йил 30 апрель — якшанба куни ўтказилиши "Ўзбекистон Республикасининг референдуми тўгрисида"ги қонуни 14-моддасига мувофиклигини хамда референдум ўтказилишини истисно этадиган ҳолатлар мавжуд эмаслиги ҳақида тўхтамга келинди.

Шу билан бирга, мажлисда Узбекистон Республикасининг референдумини ўтказиш тўғрисида ва уни ўтказиш санасини тайинлаш ҳақида қарор қабул қилиш Қонунчилик палатаси ва Сенатининг биргаликдаги ваколати хисобланиши хамда Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 78-моддасига асосан, Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг мурожаатида кўрсатилган масала Сенатнинг тегишли қарори билан ҳам тасдиқлангандан сўнг амалга оширилиши таъкидланди

Мухокамалар якуни бўйича Конституциявий суд Олий Мажлис Қонунчилик палатаси томонидан Конституцияга ўзгартириш киритиш тартибига риоя қилингани, референдумга қўйилаётган конституциявий қонун лойиҳасида референдум предмети бўлиши мумкин бўлмаган масалалар мавжуд эмаслиги хамда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси томонидан референдум тайинлаш тартибига риоя этилганини

Конституциявий суд томонидан "Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси тўғрисида"ги конституциявий қонун лойиҳаси ўрганилиб, референдум предмети бўлиши мумкин бўлмаган масалалар мавжуд эмас, деб топилди. Шунингдек, янгиланаётган Конституция Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалардаги мажбуриятларига хам мослиги

"Узбекистон Республикасининг референдуми тўғрисида"ги қонуннинг 38-моддасига мувофик, референдумга қўйилаётган "Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси тўғрисида"ги конституциявий қонун лойиҳаси

овоз беришда иштирок этган фукароларнинг ярмидан кўпроғи томонидан ёқлаб овоз берилган тақдирда юридик кучга эга бўлади. Бунда рўйхатга киритилган фукароларнинг ярмидан кўпи референдумда иштирок этган бўлса, Марказий сайлов комиссияси рефе-

рендумни ўтган, деб топади. Мажлисда конституциявий қонун лойихаси референдумга қуйилишини бевосита демократия, халқ хокимиятчилигини амалга оширишнинг конституциявий-хуқуқий шакли ва ифодаси экани, янги тахрирдаги Конституция лойихасининг референдумда халқ томонидан тўғридан-тўғри қабул қилиниши ушбу хужжатнинг олий юридик кучи ва макомини янада мустахкамлаши, Конституциянинг 1-моддасида белгиланган Ўзбекистоннинг демократик республика эканлиги ҳақидаги тавсифи, шунингдек, 7-моддасидаги халқ давлат хокимиятининг бирдан-бир манбаи хисобланиши, 32-моддасидаги фуқаролар жамият ва давлат ишларини бошқаришда бевосита иштирок этиши ҳақидаги конституциявий нормалардан келиб чикиши хамда Конституцияга тўла мувофиклиги таъкидланди.

Конституциявий суд мухокама килинган масалани ҳар томонлама ўрганиб чиқиб, иш бўйича тўпланган материаллар, тарафлар ва экспертларнинг фикр-мулохазаларини хисобга олиб, Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг 2023 йил 10 мартда қабул қилган "Ўзбекистон Республикаси Конституцияси тўгрисида" ги Ўзбекистон Республикаси конституциявий қонуни лойиҳаси бўйича Ўзбекистон Республикаси референдумини ўтказиш ҳақида"ги қарорини Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофик деб топди ва тегишли қарорини эълон қилди.

Бахор ХИДИРОВА, "Янги Ўзбекистон" мухбири

Бир тану бир жон бўлиб ҳаракат қилсак, мен ишонаман, эл-юртимиз интилаётган Янги Ўзбекистонни албатта барчамиз биргаликда бунёд этамиз.

> Шавкат МИРЗИЁЕВ, Ўзбекистон Республикаси Президенти

ЛЕКИН ҚАНЧАЛИК ҚИЙИН БЎЛМАСИН, ДАВЛАТИМИЗ РАХБАРИ ДЕМОКРАТИК ТАМОЙИЛЛАРГА СОДИК КОЛИШНИ АФЗАЛ БИЛМОКДА. БИЗ ЭСА МАСАЛАГА БУНДАЙ ЁНДАШУВНИНГ ҚАДРИГА ХАР ДОИМ ХАМ ЕТМАЁТГАНДЕКМИЗ.

ЎЗЛИКНИ ҚАДРЛАШ БИРЛИКНИ МУСТАХКАМЛАШДАН БОШЛАНАДИ

Муҳаммадилҳом ЙЎЛДОШЕВ, фалсафа фанлари доктори, профессор

Бошланиши 1-бетда

Сўз эркинлиги бахти

Назаримда, сўнгги олти йил ичида мамлакатимизда эришилган энг катта ютуқлардан бири — жамиятимизда англаб бўлмас рухий босим, қўрқув хисси йўқолгани бўлди. Танқид қилишдан, муаммоларни гапиришдан, бойиб кетганини билиб қолишларидан, камбағалликни тан олишдан қўрқиш. Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Бугун-чи? Бугун ўзимиз хоҳлаган мавзуда бемалол, ҳеч қўрқмасдан гапирмокдамиз.

Баъзи холларда тушуниб-тушунмай, билиб-билмай гапириб, чегарадан чикиб кетаёганимиз хам бор ҳақиқат. Эркинлик деб оқибатини ўйламай, ёшларимизни турли зарарли ғоялар таъсирига тушириб қўяётганимиз сир эмас.

Лекин қанчалик қийин бўлмасин, давлатимиз рахбари демократик тамойилларга содик колишни афзал билмоқда. Биз эса масалага бундай ёндашувнинг қадрига ҳар доим ҳам етмаётгандекмиз.

Узбекистонда сўз ва фикр эркинлиги қоғозда эмас, балки амалда таъминлангани оламшумул вокеа бўлди.

Оламшумуллиги шундаки, бизда сўз эркинлиги, фикр эркинлиги таъминланишига хорижликлар тугул ўзимиз хам ишонмасдик. Ўзбеклар демократияга тайёр эмас, уларни фақат қаттиққўллик билан бошқариш керак, деган гапларни куп эшитардик. Кези келса, буни ўзимиз хам маъқуллардик.

Аммо халққа имконият берилмаса

Биламиз, ҳар ким ҳам бундай ишни

бошлашга журъат этолмасди. Сабаби,

жамият бунга тайёр эмаслиги оқибати-

да кўплаб муаммолар келиб чикиши,

бундан эса турли кучлар ўз манфаати

Шунга қарамай, жамиятда сўз ва

фикр эркинлигини таъминлаш ва бу

орқали миллий рухиятимизни қарам-

лик онги сарқитларидан халос этиш

иштиёқи Шавкат Мирзиёевни бир зум

Инсон ўз фикрини эркин билди-

ришидан ҳам юксакроқ бахт борми

дунёда?! У ўз ҳақиқати, ўзини ўйланти-

раётган масалалар тўғрисида фикрини

очиқ билдира олмас экан, том маънода

йўлида фойдаланиши мумкин эди.

жамиятда чин маънодаги демократик

ўзгаришлар бошланмаса, хурфикрли-

лик қаерда қолади?

хам тарк этмади.

эркинман, дея олмайди. Бундай ҳолат инсон онгу шуурини емиради, уни рухий қарамлик ботқоғига етаклайди. Шунинг учун сўз ва фикр эркинлиги масаласига азалдан тараққиётнинг мухим шарти сифатида қаралған.

Танқид керак, лекин...

Жамиятда фукаролар холис фикр ва қарашларини қўрқмай ифода этиш имконига эга бўлсагина, муаммолар вақтида ҳал этилади, давлат ривожланади. Бу исботланган ҳақиқат. Асрлар давомида аждодларимиз орзу килиб яшаган фозил одамлар шахри ва бутун дунё интилаётган фукаролик жамиятини барпо этишдан асосий мақсад ҳам шу бўлса керак, аслида.

Лекин сўз эркинлиги деб фақат танқидга ўрганиб қолмаяпмизми? Баъзи холларда эса асоссиз танқидларга берилиб, вазиятни чигаллаштирмаяпмизми? Тўғри, ривожланиш бор жойда муаммо ҳам, камчилик ҳам топилади, танқид ҳам бўлади. Гап фақат шу муаммо ва камчиликларни ўз вактида англаб, тўғри ечим топишда.

Афсуски, айрим танқидлар муаммо ечимига эмас, балки жамиятда беқарорлик, одамлар ўртасида норозилик кайфиятини келтириб чиқаришга қаратилаётгани кишини ўйлантиради.

Эркин ва танқидий фикр билдириш тақиқланмаган, аммо танқид муайян муаммо ечимига қаратилса, рационал таклифга таянса, уни давлат ва жамият, халқимиз жон деб қабул қилиши, тан олиши шубҳасиз.

Танқидий фикр ва ғоя юрт равнақига хизмат қилса-ку, майли. Лекин асоссиз, амалий ечимларсиз танкид ислохотларга ишончни сусайтиради, одамларда шубҳа уйғотади. Бу, ўз навбатида, жамиятда мехр-оқибат ришталарини узади. Улар ўртасида ўзаро хамжихатлик, яхши мақсадлар йўлида бирлашиш хиссини йўққа чиқаради.

Танқид одатда икки хил бўлади. Биринчиси — жамият манфаатини кўзлаган ва мавжуд муаммони ҳал этиш бўйича амалий ечимларни ўз ичига олган холис ва хаққоний танқид, иккинчиси — жамиятни издан чикаришни, эришилган ютуқларни тан олмасдан фақат ғаразли мақсадларни кўзлаган

Шу ўринда мени жамиятимизнинг ахли уламолари, зиёлилари кечирсинлар-у, юртимизга отилаётган тошлар, маънавий бирлигимизни парчалашга каратилган хуружларга қарамай, уларга қарши асосли жавоб қайтаришга негадир шошилмаяпмиз, бефарқмиз.

Мамлакатимизда амалга оширилган ўнта ишдан биттасида камчилик топилса бас, буни бутун дунё эшитмоқда, билмоқда. Ютуқларимизни эса

тузукроқ кўрсатиб беролмаяпмиз. Ай-

никса, ривожланган давлатлар, нуфуз-

ли халқаро ташкилотлар юртимиздаги

ислохотлар самарасини эътироф этиб

Утмишдан сабок

тулиб, сўз ва фикр эркинлиги имкони-

га эга бўлганимиз ва унинг ахамияти

ҳақида юқорида тўхталдик. Лекин бун-

дай ўзгаришларга оддий хол сифатида

Утмишдан хулоса чиқариб яшаш ке-

лажакка теран назар билан қарашни,

бугунги куннинг қадрига етишни ўрга-

тади. Бу эса инсонларда шукроналик

хиссини оширади, жамиятда бирликни

қарашга ўрганиб қолдик.

мустахкамлайди.

Англаб бўлмас қўрқув хиссидан қу-

турган бир пайтда бу ғоят аянчлидир.

БИЗДА СЎЗ ЭРКИНЛИГИ, ФИКР ЭРКИНЛИГИ

ЎЗИМИЗ ХАМ ИШОНМАСДИК. ЎЗБЕКЛАР

ТАЪМИНЛАНИШИГА ХОРИЖЛИКЛАР ТУГУЛ

ДЕМОКРАТИЯГА ТАЙЁР ЭМАС, УЛАРНИ ФАҚАТ

ҚАТТИҚҚЎЛЛИК БИЛАН БОШҚАРИШ КЕРАК,

КЕЛСА, БУНИ ЎЗИМИЗ ХАМ МАЪҚУЛЛАРДИК.

ДЕГАН ГАПЛАРНИ КЎП ЭШИТАРДИК. КЕЗИ

Бундан бир неча йил олдин ўкитувчи, шифокор, талаба ва ўкувчиларнинг мажбуран пахта теримига олиб чиқилгани эшитмаган қулоққа ёлғондай туйилиши мумкин.

Қўшни юртда туғилиб, 25-30 йилдан буён Узбекистонда яшаб, лекин неваралик бўлганда хам мамлакатимиз фукаролигини ололмай хуноб бўлган аёлларимизнинг сабру қаноати тўғри-

Давлатимиз рахбари ўз фаолиятини бошлаган илк кунларданоқ тадбиркорлар хуқуқларини химоя қилишга жиддий киришди. Уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлади.

текширишиб, "оғзи ошга тегиши билан бошини тошга теккизишган" кунларни кўпчилик яхши билса керак.

микман, профессорман, дейишга уялиб юргани, уларга беэътиборлик охир-оқибат жамиятда зиёлилар қадри тушишига, ёшларнинг илмга иштиёки

Не-не машаққатлар билан докторлик диссертациясини химоя килиб, ишга қайтганидан сўнг оиласини боқишга қурби ҳам етмай қийналган олимларни яхши эслаймиз. Уларнинг кўпчилиги тирикчилик илинжида севган касбидан, илмдан кечиб, бозорга

Бугун бу ҳолат бутунлай ўзгарди. Сўнгги 6 йилда олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчиларининг маоши ўрта хисобда 4 баробар ошди. Профессор бир ставкада ишласа, устамаси билан ўртача 15 миллион сўм олади. Қўшимча 0,5 ставка ишлаб яна 5 миллион сўм олиши мумкин. Бир қатор ОТМларда инглиз тилида дарс ўтаётганлар 100 фоиз устама олмокда.

Бунинг устига, дунёнинг ТОП-500 талигига кирган ОТМларда докторлик

олимларга устамалар белгиланган: ТОП-100 таликка кирган ОТМда 22,5 миллион сўм, ТОП-100 дан 300 таликкача 18 миллион сўм, ТОП-500 таликкача 15 миллион сўм

Бундай мисолларни бошқа соҳалар бўйича хам келтириш мумкин.

АЙРИМ ТАНҚИДЛАР МУАММО ЕЧИМИГА

ЭМАС, БАЛКИ ЖАМИЯТДА БЕҚАРОРЛИК,

КАЙФИЯТИНИ КЕЛТИРИБ ЧИҚАРИШГА

ОДАМЛАР ЎРТАСИДА НОРОЗИЛИК

Гапириш осон

Олдимизга қўйилган улкан марраларга эришиш учун иқтисодиётга, ижтимоий сохага кўплаб инвестиция-

Бу масалани ҳал этишга бутунлай янгича ёндашилди. Аввало, халкаро тажриба ўрганилди. Ички имкониятларга қараб ўтирилмади. Натижада 2022 йилнинг ўзида иктисодиётимизга 8 миллиард доллар тўғридан-тўғри хорижий инвестиция кириб келди, экспорт хажми эса 19 миллиард долларга етди. Кенг кўламли ислохотлар самараси ўларок, ўтган йили ялпи ички махсулот илк бор 80 миллиард доллардан ошди

Юртимизда камбағаллар борлиги очиқ-ойдин тан олиниб, уларни ижтимоий қўллаб-қувватлашнинг мутлақо янгича тизими яратилди. 2017 йилда кам таъминланган 500 минг оила ижтимоий ёрдам олган бўлса, бугунга келиб 2 миллиондан ортиқ оилага кўмак берилмокда. Ажратилган маблағ эса 7 баробар кўпайиб, 11 триллион сўмга етди.

Янги Узбекистонда инсон қадри масаласи давлат сиёсатининг устувор йўналишига айланди. Бу борада эришилаётган ютуқларни, ислохотларимиз самарасини нафақат қўшни давлатлар, балки дунёнинг етакчи мамлакатлари, нуфузли халқаро ташкилотлар ҳам тан олмоқда, эътироф этмоқда.

Шу ўринда юртимизда инсон камолоти йўлида амалга оширилган ишларнинг айримларига тўхталиб ўтсак.

2022 йилда соғлиқни сақлаш тизимига ажратилган маблағ 2017 йилдагидан 3,5 баробар ортиб, 25,7 триллион сўмни ташкил этди. Дори-дармон ва тиббий буюмлар учун ажратилган маблағ эса 6,3 баробар ошди. Тиббиёт ходимларининг ойлик маоши 3,3 баробар оширилиб, мажбурий меҳнатга жалб этилишига чек қўйилди.

2017-2021 йилларда инвестиция дастурлари доирасида Соғлиқни сақлаш вазирлиги тизимидаги жами 62 минг 644 ўринли 1370 та тиббиёт муассасасида 7,2 триллион сўмлик қурилиш-таъмирлаш ишлари бажарилди.

2017 йилда мактабгача ёшдаги болаларнинг 27,7 фоизи (708 минг) мактабгача таъпим билан камраб опинган бўлса, 2022 йилга келиб 71,8 фоизга (2,1 миллион) етди.

Бошқа тармоқ ва соҳалардан фарқли равишда, белгиланган энг кам иш ҳақи миқдорига боғлиқ бўлмаган ҳолда, илк бора педагог ходимлар иш ҳақи 2 босқичда (2018 йил 1 сентябрь ва *2019 йил 1 январь)* 1,5 баробар оширилди. Бугунга келиб педагоглар устамалар билан минг АҚШ доллари эквиваленти миқдорида иш ҳақи олиши учун имконият яратилди. Уқитувчи ва ўқувчиларнинг хам мажбурий мехнатга жалб этилишига чек қўйилди.

Сўнгги беш йил давомида юртимизда 4635 та мактаб реконструкция қилинди ва таъмирланди. Шу даврда юртимизда нодавлат умумтаълим ташкилотлари сони деярли 5 баробар кўпайди.

6 йил олдин олий ўқув юртлари сони 77 та бўлган бўлса, бугун бу кўрсаткич 200 дан ортди. Уларга қабул эса 3,5 баробар ошиб, ёшларнинг олий таълим билан қамров даражаси 9 фоиздан 38 фоизга етди.

2021 йилдан имтиёзли таълим кредитлари ажратишнинг янги тизими йўлга қўйилиб, бугунги кунгача 151 минг ёшга 1,7 триллион сўм имтиёзли таълим кредити берилди. 65 мингдан кўпроқ талаба хотин-қизга 727 миллиард сўмга якин фоизсиз таълим кредитлари ажратилди.

2017-2022 йилларда 145 та янги спорт объекти қурилди, ҳамда 119 объектда реконструкция ва таъмирлаш ишлари бажарилди. Бунга жами 1,6 триллион сўм сарфланди.

2017 йилда 305 та болалар мусиқа ва санъат мактабида 72 мингдан ортик ўқувчи тахсил олган бўлса, бугунга келиб мактаблар сони 324 тани, ўкувчилар сони 93 мингни ташкил этмоқда.

Утган беш йил давомида 11 та янги музей, 2 та театр ташкил этилди, 12 театр, 4 музей ва 100 дан ортиқ маданият марказида қурилиш ва таъмирлаш ишлари бажарилди.

2017-2022 йиллар давомида ёшларга ижтимоий ёрдам кўрсатиш, бандлигини таъминлаш, истеъдодларини рўёбга чиқариш ва ташаббусларини қўллаб-қувватлашга қаратилган 100 дан ортик имтиёз берилди. Жумладан, ёш оилаларни уй-жой билан таъминлашга қаратилган алохида дастур қабул қилинди. 2018-2020 йилларда

3460 та ёш оилага үй топширилиб, 156 миллиард сўм микдоридаги бошлангич тўлов 20 йил давомида фоизсиз қайтариш шарти билан тўлаб берилди. Биргина 2022 йилнинг ўзида "Ёшлар дафтари" тизими орқали 292 мингдан ортик йигит-кизга 580 миллиард сўмлик ёрдам кўрсатилди.

Амалга оширилган ишлар натижасида Ўзбекистон 2022 йили Инсон камолоти индексида 0,727 балл билан 101-ўринни (2020 йилда — 106ўрин) эгаллади. Мазкур йўналишдаги "Таълим индекси"да эса кўрсаткичлар 2020 йилдаги 0,729 дан 2022 йилга келиб 0,745 га ошди хамда Ўзбекистон 75-ўринга кўтарилди.

Глобал инновацион индексида 2020 йилда Ўзбекистон 122-ўриндан 93-ўринга, 2022 йилда 82-ўринга кўтарилиб, кескин ижобий ўзгаришларга эришаётган энг яхши 10 давлат қаторидан жой олди. Ушбу индекснинг инсон капитали йўналиши бўйича 2021 йилда Ўзбекистон 72-ўринда (30.4 балл) қайд этилган бўлса, 2022 йилга келиб 65-ўринни (30.8 балл) эгаллади.

Сўнгсўз ўрнида

Жамиятнинг ўзига хос қудрати бор. Унинг асосида эврилиш ходисалари ётади. Ходисалардан бири — ўзликни қадрлаш. Инсон ва у туғилган замин қачон қадрли бўлган? Қачонки, ўша заминла яшаётган олампар шукроналик хисси, ўз юртидан фахрланиш туйғуси билан яшаса.

Эркинлик сиёсати қачон тугаган, деган савол берилса, жавобни тарих ҳақиқатларидан излаймиз: бўлиниш ва бефарқлик кайфияти зохир бўлган замонларда.

Иккинчиси — давр ходисаси. Тафаккур чироғи ҳамиша ёниқ бўлиши керак. Яъни шундай қараш бор: тафаккур — дунёни англаш воситаси. Дунё эса инсон туғилган макон. Бу маконнинг яхши ва ёмони хам, аввало, уникидир. Шундай экан, инсон ўз ватанини ўзи химоя қилишга, асраб-авайлашга

мажбур. Бугун шу жараённинг замонавий талқини шаклланди — ахборот хуружидан химоя. Шундай экан, хар биримиз юртимиз шаънини химоя қилишда иштирок этишимиз керак.

Ватанини севган инсон адолатли ва холис танқидни афзал билади, жамиятда ишончсизликни эмас, бирликни мустахкамлайди. Бундай танқид гўёки бир чақириқ бўлиб, барчани мамлакатимиздаги ислохотларда фаол қатнашишга, қийинчиликларни бирга енгиб ўтишга, давлатимиз рахбари атрофида янада жипслашишга даъват этади. Зеро, "Ватанни севмок иймондандур".

Эътибор берсангиз, халқимиз ҳар доим дуога қўл очганида Яратгандан аввало тинчликни, хотиржамликни, соғлик ва омонликни сўрайди. Бундай мақсадларга эришишнинг мухим омилини эса бирликда деб билади.

Аждодларимизнинг қадимги "Авесто" китобида ҳам эзгу фикр, эзгу сўз, эзгу амал тўғрисида бежиз айтилмаган. Халқ бирлигига, яхши ниятлар, эзгу амаллар бирлигига эришган жамият доим гуллаб-яшнаган.

Бирлик бор юртда ахиллик, халоват ва осойишталик хукмрон. Шу боис, юртимизда азал-азалдан "Бирликда гап кўп", "Бирлашган ўзар, бирлашмаган тўзар", деган хикматли сўзларга таяниб иш кўрилган.

Шундай экан, ушбу мураккаб, глобал тахдидлар, ўтмишдан мерос кўплаб муаммоларни ҳал этиш зарурати кун сайин ортиб бораётган бугунги кунда жипс бўлайлик, бирлашайлик. Токи, бундай яшаш виждонимиз амрига, фаолиятимиз мезонига айлансин.

КАРАТИЛАЁТГАНИ КИШИНИ УЙЛАНТИРАДИ.

Ўз яқинларини, гарчи улар бир неча чакиримлик кўшни давлатда яшаса-да, йиллаб кўролмаган, кези келганда таъзиясига ҳам боролмаган юртдошларимиз холатини бир тасаввур килиб

сида гапирмаса хам бўлади.

Тадбиркорни энди оёққа турганида

Илм аҳлининг кўп йиллар акадесўнишига сабаб бўлгани хам бор гап.

чиқиб кетгани ҳам ҳақиқат.

Бу профессорнинг ойлиги ўртача 30 миллион сўм, дегани.

диссертациясини (PhD) химоя қилган

Абдурауф ҚОРЖОВОВ, иқтисодий шарҳловчи

Бошланиши 1-бетда

Бу ерда қурилган қувватларнинг ўзига хос томони шундаки, бир сув окими орқали кўп марта "яшил" энергия хосил қилиняпти.

— Бунинг учун дарё суви махсус босим остида, аввало, "Тўполанг" ГЭСига йўлланяпти ва бу иншоот янги агрегатларнинг ишга тушиши билан ўз қувватини қарийб олти баробарга оширди, — дейди "Ўзбекгидроэнерго" АЖ бошқаруви раиси, сенатор Абдуғани Сангинов. — Ундан кейин эса "Зарчоб-1" ва "Зарчоб-2" гидроэлектр станцияларидаги агрегатларни айлантиради. Лекин бу кўрсаткич дарёнинг гидроэнергия салохиятидан тўлик фойдаланиляпти, дегани эмас. Чунки яна қўшимча қувватлар олиш имкони мавжуд. Шу сабабли "Ўзбекгидроэнерго" АЖ томонидан бугунги кунда дарёнинг қуйи қисмида 16 МВтли "Зарчоб-3" гидроэлектр станцияси қурилиши бўйича ишлар бошлаб юборилди.

Бундан ташқари, дарёнинг юқори қисмида умумий қуввати 264 МВт бўлган Юқори Тўполанг ГЭСлари қурилади. Ушбу жараёнда хусусий сектор томонидан амалга ошириладиган микро ГЭСларни барпо этишга ҳам алохида эътибор қаратяпмиз. Хусусан, яқин истиқболда Сурхондарё вилоятида 55 лойиха бўйича умумий миқдори 25,8 МВт бўлган янги қувватлар ишга туширилади. Уларнинг 8 таси, яъни "Узбекгидроэнерго" АЖ барпо этаётган

5 та, хусусий секторнинг 3 та лойихаси шу йилнинг ўзида ахолига электр энергияси етказиб беришни бошлайди. Оддий тил билан айтганда, бир оқим бўйича юқоридан пастга ҳаракатланаётган сув сарфидан қайта-қайта фойдаланган холда экологик тоза энергия хосил қи-

Тўполанг дарёсида қурилган ва қурилиши режалаштирилган ГЭСлар турига кўра хам ўзига хосликка эга. Масалан, "Тўполанг" ГЭСи юқори босимда ишлаш учун мўлжалланган тўғон олди қувватлар туркумига кирса, "Зарчоб"-1, 2-, 3-станциялари очик ва босимсиз, ёпик деривацион турдаги станциялар турига мансуб. Юқори Тўполанг ГЭСларини дастлабки лойихаларига кўра, ёпик босимли деривацион турда қурилиши мўл-

Сурхондарё вилоятида мавжуд гидроэнергетик салохиятдан самарали фойдаланиш, янги қувватларни ишга тушириш борасидаги лойихалар кўлами тобора кенгайиб боряпти. "Ўзбекгидроэнерго" АЖ томонидан 2023-2030 йилларда мазкур худудда 81 лойиха юзасидан 601,4 МВт, йиллик ишлаб чиқариш хажми 2 038,2 миллион кВт.соатга тенг бўлган янги қувватларни фойдаланишга топшириш режалаштирилган. Юқорида қайд этилганидек, жорий йилда уларнинг 8 таси ишга туширилади. Бунда "Тўполанг" ГЭСнинг янгиланган қуввати 175 МВт бўлса, қолганлари микро ва кичик хамда сув юзасида турувчи кинетик турбинали микро ГЭСлар хиссасига тўғри келади. Мазкур станцияларда қўлланилган замонавий ускуна ва жихозлар, назорат ўлчов қурилмалари тизими

объектларни хавфсиз ва ишончли бошқариш имконини беради.

Соҳа мутахассисларининг хулосасига кўра, "Тўполанг" сув омборидаги сув манбаси экологик тоза, ичишга ярокли хамда таркибий жихатдан инсон организми учун қатор фойдали минерал хоссаларга бой. Ундаги сувнинг қаттиқлик даражаси 4 фоизни ташкил этиши хам буни исботлайди. ГЭСлар агрегатини айлантирган сувлар ҳам табиий жихатдан тозалигини йўқотмайди.

Бу жиҳатлар Сурхондарё вилояти ахолиси учун мухим бўлган яна бир ўта йирик ижтимоий лойихани хаётга

— Президентимизнинг "Тўполанг" сув омборидан ичимлик сув тармоғи тортиш бўйича кўрсатмалари ва бу борада имзолаган қарорларига мувофиқ, айни кунларда вилоятнинг 11 туманида амалий ишлар олиб бориляпти, — дейди Абдуғани Сангинов. — Бу жуда мураккаб

лойиха бўлиб, даставвал, "Тўполанг" сув омборининг қуйи қисмида босимни сўндириш, сувни тозалаш ва тарқатиш иншоотларини қуришга тўғри келяпти. Шундан сўнг, сув аввал асосий иншоотга қўйилади, кейин эса магистрал қувурга узатилади. Яъни сув омборидан туманлардаги сув тақсимлаш тармоқла-

татбик этиш имконини беряпти. Вохада фойдаланиладиган сув ресурсларининг умумий ҳажми йилига 4270 миллиард куб метрни ташкил қилади. Бунда асосий кўрсаткичлар Амударё, Сурхондарё дарёлари ҳамда "Тўполанг" сув омбори хиссасига тўғри келади.

ригача жами 361 километр узунликдаги қувур тортилади. Бунинг натижасида Сариосиё, Денов, Шўрчи, Қумқўрғон, Жарқўрғон, Бандихон, Қизириқ, Шеробод, Ангор, Музработ, Термиз туманлари ва Термиз шахридаги 1,7 миллион ахолининг сув таъминоти яхшиланади.

Бундан кўзланган асосий мақсад ахолини сифатли ичимлик сув билан таъминлаш, турмуш шароитларини янада яхшилаш, туман марказлари ва қишлоқ ахоли пунктларида юртдошларимиз саломатлигини мустаҳкамлашдан иборат.

Айни пайтда "Тўполанг" сув омборидан вилоят худудларига ичимлик сувини етказиб бериш бўйича ишлар қизғин давом этяпти. Сув қувурларини тортиш учун махаллий ва хорижлик мутахассислар жалб этилган. Биринчи босқичда унинг уланиш нуқтаси аниқланиб, асосий сув қувурининг тақсимот тугунлари билан уйғунлашган режаси ишлаб чиқилди. Кўрилаётган чора-тадбирлар ахолининг истикболдаги ўсишини хисобга олган холда амалга ошириляпти.

— Яқин истиқболнинг 20 йиллик тахлилий прогнозларига кўра, Сурхондарё вилоятининг ахолиси доимий ўсиб, ичимлик сувга бўлган эҳтиёж ҳам муттасил ортиб боради, — дейди Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати **F**айрат Сафаров. — Бу борада вилоятнинг ҳар бир тумани бўйича таҳлилий хисоб-китоблар тайёрланган. Мисол учун, хозирда Ангор тумани ахолиси 134 мингдан кўпроқ бўлса, 2040 йилга бориб қарийб 163 мингга етиши кутилмоқда. Бу эса ана шу муддатда ичимлик сувга бўлган талаб 960,31 куб метр секундни ташкил этишидан далолат беради.

Бандихон туманида хам талабнинг ана шундай ўсишини кузатиш мумкин. Хозирда 77 мингдан кўпрок ахоли яшаётган худудда орадан йигирма йил ўтиб, улар сони 93 минг нафардан ошиши кутилмоқда. Натижада ичимлик сув

истеъмоли 501,45 куб метр секундни тақозо этади.

Умумлаштирадиган бўлсак, лойихадан ўрин олган туман ва шахарлар ахолиси 2040 йилга келиб, қарийб 2 миллион 416 мингни ташкил қилади. Ичимлик сув истеъмоли ҳажми эса ўртача 14 08016 куб метр секундга ортади.

Бу амалга оширилаётган лойиханинг Сурхондарё вилояти ахолисини ичимлик сувга бўлган эхтиёжини таъминлашда нақадар мухим эканлигини кўрсатади. Унинг якунида 11 мингдан ортик хонадонда яшовчи 44 минг нафардан зиёд инсонларни илк марта ичимлик сув билан таъминлаш имконияти юзага келади. 18 минг 805 хонадонда яшаётган 75 мингдан зиёд сурхондарёликларнинг бу борадаги таъминоти тубдан яхшиланади. Натижада вилоят ахолисини марказлашган тоза ичимлик сув билан таъминлаш даражаси 70 фоиздан ошади. Қолаверса, 945 хонадон ёки 4 мингга яқин ахолининг оқова сув қувури тизимига уланишига имкон яратилади.

Хозирда Сариосиё — Термиз йўналиши ҳамда Сариосиё тумани ички тармоғига металл қувурлар ётқизиб бўлинди. Сангардак дарёсидан ўтувчи қисмида узунлиги 161 метр бўлган дюкер, яъни қувур шаклидаги босимли сув ўтказгични қуриш ишлари тугатилди. Лойиха доирасида 65 километр асосий ва 40 километр ички тармок сув қувурлари ётқизилди. Қарийб 3,1 миллион куб метр ер ишлари бажарилди. Жорий йил якуни билан Сариосиё, Денов, Шўрчи ва Қумқўрғон туманлари ахолисини тоза ичимлик сув билан таъминлаш режалаштирилган.

Ана шундай эзгу мақсад йўлида амалга оширилаётган ишларнинг барчаси 2024 йилда нихоясига етказилиши мўлжалланган. Унинг умумий қиймати 138 миллион доллар бўлиб, 1,7 миллион ахолининг ичимлик сувга доир муаммоларини тўлиқ ҳал этиши хисоб-китоб қилинган.

Айтиш жоизки, Сурхондарё вохаси ахолисини тоза ичимлик сув билан таъминлаш борасида олиб борилаётган савобли ишлар эса, жамият салохиятининг янги қирраларини намоён этмоқда. Дарё сувларининг қайта-қайта нурга ва тоза сувга айланиши худудларга чароғонлик ҳамда фаровонлик келтираверади.

ҚИШЛОҚ ХУЖАЛИГИ

Алишер ТЎРАЕВ, Қишлоқ хўжалигида билим ва инновациялар миллий маркази бош директори

Биргина кишлок хўжалиги сохасини олайлик. Бундан 10-15 йил олдин қайсидир давлатда ғалладан 100, пахтадан эса шунча центнердан ошириб хосил олибди деса, аксариятимиз унчалик ишонмасдик, ишонганларимиз эса буни тасаввур қила олмаганимиз ҳам бор гап. Бугун-чи?! Айни пайтга келиб бундай ижобий кўрсаткичларга эришиш, ҳатто ундан хам юқори марраларни забт этиш юртимиз миришкорлари учун оддий холга айланиб боряпти. Булар айтишга осонку-я, лекин бунинг замирида сохани ривожлантиришга қаратилган тизимли ислохотлар, катта мехнат самараси ётибди.

Очиғи, ютуқларимиз ҳақида узоқ гапириш мумкин, бу ҳақда кўп айтиляпти, халқаро майдонда эътироф этиляпти ҳам. Ҳозир эса мана шу натижадорликка олиб бораётган йўл ҳақида фикрлашсак.

Аввало, қишлоқ хўжалиги соҳасига бозор тамойилларини жорий этиш, илм-фан ва ишлаб чиқариш интеграциясини таъминлаш, аграр тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлашга қаратилган Узбекистон Республикасининг 6 та қонуни, Президентимизнинг 8 та фармон ва 20 та қарори ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 50 га яқин қарорлари қабул қилиниб, соҳа ривожининг ҳуқуқий асослари янада мустахкамланди.

Хар қандай давлат барча жабҳаларда маълум бир иқтисодий ўсишга эришиб борар экан, бунинг умумжамият фаровонлигига таъсири у қадар катта сезилмайди. Агар буни бир оила мисолида олиб қарайдиған бўлсак, масала мохиятини теранроқ тушунишимиз мумкин бўлади. Айтайлик, даромадингиз 10 йил олдингига нисбатан 10 маротаба ошди, лекин турмушингиздаги ўзгаришлар, эришилган натижалар эса унга мос эмасдек. Негаки, даромадга параллел равишда ортиб бораётган эхтиёжимиз ва албатта, инфляция бу ўсишни ўзлаштириб боради. Шу маънода, бугунги глобал рақобат майдонида чинакам тараққиётга эришиш, даромадни эҳтиёждан орттириш ҳар қандай жабҳада янгича ёндашувлар, ҳар бир масалага илмий жиҳатдан таяниб иш кўришни талаб этмокда.

Шулар асосида Президентимизнинг қатъий талаби ва ташаббуси билан мамлакатимизда ерга муносабат ўзгарди. Тармоқлар бўйича кластерлар ташкил этилиб, қишлоқ хўжалигини саноатлаштириш бошланди. Бу эса ўз навбатида, биринчидан, ахолининг озик-овкат махсулотларига тобора ошиб бораётган талабини қондириш, иккинчидан, қўшилган қиймат занжирини яратиш орқали худудларнинг иктисодий салохияти ва фаровонлигини оширишда ҳал қилувчи мухим омилга айланди.

Мамлакатимизда илм-фан ва ишлаб чиқариш интеграциясини таъминлаш, шу жумладан, аграр тармоқда қосилдорликни ошириш учун илмий фаолиятни қўллаб-қувватлашга алохида эътибор қаратилаётгани ҳам ютуқларимизнинг асосий заминларидан бири бўлди.

Бинобарин, 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Узбекистоннинг тараққиёт стратегиясини "Инсонга эътибор ва сифатли таълим йили"да амалга оширишга оид Давлат дастурида қишлоқ хўжалигини илмий асосда интенсив ривожлантириш орқали 2023 йилда даромадни камида 25 фоизга ошириш вазифаси белгиланди.

Ушбу устувор мақсадлар ижросини таъминлашда Президентимизнинг 2021 йил 3 февралдаги тегишли фармони билан ташкил этилган Қишлоқ хўжалигида билим ва инновациялар миллий маркази ҳам алоҳида аҳамиятга эга.

Чунки Узбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган стратегиясини тўлақонли амалга ошириш, шунингдек, тадбиркорлик субъектларига илмий асосланган ахборот, замонавий хизматларни кўрсатиш, ишлаб чиқаришга илм-фан ютуқлари ва инновацияларни кенг жорий этиш, таълим, илм-фан, ишлаб чиқариш ва агрохизматлар кўрсатиш тизимининг узвий интеграциясини таъминлаш мақсадида фаолияти йўлга қўйилган марказимиз бугунги кунда ушбу вазифалар билан бир қаторда, фермер хўжаликлари, қишлоқ хўжалиги кластерлари ва кооперациялари хамда илғор хорижий илмий-тадқиқот муассасалари билан манфаатли илмий-ишлаб чикариш ҳамкорлигини йўлга қўйиш, янги илмий ишланмалар, инновациялар ҳамда ракамли технологияларни жорий этиш каби соха ривожи учун мухим ишларни амалга ошириб келмоқда.

Бундан ташқари, барча турдаги давлат илмий ва олий таълим муассасаларининг қишлоқ хўжалиги соҳасида амалга ошириладиган илмий-тадқиқот фаолиятини мувофиклаштириш, малакали мутахассисларга бўлган жорий ва истиқболдаги эҳтиёжларни ҳисобга олган холда кадрларни қайта тайёрлаш ва улар малакасини оширишни таъминлаш хам марказнинг асосий вазифаларидан бири хисобланади.

Мана шулардан келиб чиқиб, марказимиз айни пайтда самарали фаолият юритиб келмоқда. Масалан, илмий фаолиятни ривожлантириш борасида Сурхондарё вилоятида Ингичка толали пахтачилик илмий-тадқиқот институти хамда Сабзавот, полиз экинлари ва картошкачилик илмий-тадқиқот институтининг Қорақалпоғистон Республикаси ва Навоий вилояти тажриба станциялари фаолияти йўлга қўйилди.

Фарғона вилоятининг Қува, Сурхондарё вилоятининг Денов тумани, шунингдек, Қарши шахридаги Жанубий дехқончилик илмий-тадқиқот институти ва Тошкент вилояти агрохизматлар марказида "in-vitro" лабораториялари ташкил этилди.

Натижада йилига 20 миллион туп вируссиз мева ва ток кўчатлари етиштириш

йўлга қўйилди. Бу, биринчидан, 15 минг гектар замонавий боғ ва узумзорлар ташкил этиш имкониятини яратиши билан ахамиятли бўлса, бошқа томондан, импорт хисобига олиб келинадиган уруғларга қўшилиб келиши мумкин бўлган турли касалликлар тарқалишининг олдини олишга хизмат қилади.

Жаҳонда илк бор 45 дан ортиқ хорижий селекцияга мансуб узум навлари "in-vitro" усулда вирус ва бошқа касалликлардан тозаланиб, 1 миллион туп вируссиз кўчат тайёрланди ҳамда оналик боғи ташкил этилди. Мана шу биргина жиҳат ҳар йили 20-50 миллион туп соғлом, экспортбоп узум кўчатлари етиштириш, 15 минг гектар узумзор барпо этиш имконини беради.

Юртимиз минтақадаги энг кўп картошка махсулоти етиштирувчи ва истеъмол қилувчи давлат ҳисобланади. Умуман олганда, картошкачилик қишлоқ хўжалиги сохасининг мухим йўналишларидан бири сифатида қайд этилган. Шунинг учун хам сўнгги йилларда ушбу тармокни замон талаблари асосида ривожлантириш, сифатли уруғ навларини яратишга алохида эътибор қаратиляпти.

Жумладан, Узбекистон — Венгрия картошкачилик илмий марказида ҳам замонавий "in-vitro" лабораторияси ташкил этилиб, картошканинг вирусга чидамли 8 нави асосида янги махаллий навлар

Иқлим ўзгаришлари, шўрланиш сабаб бугун тупрок таркибини ўрганиш, шу асосда хосилдорликни ошириш хам олдимизда турган мухим вазифалардан бирига айланди. Бу борада тупроқ унумдорлиги пасайиши сабаблари ўрганилиб, уни ошириш бўйича самарали технология ишлаб чиқилди. Айни пайтда мазкур технология амалиётга жорий этилмоқда.

Кези келганда таъкидлаш ўринлики, тупрокда "рН" мухитни оптималлаштириш орқали Жиззахда буғдой хосилдорлигини 35 дан 67 центнергача ошириш мумкинлиги амалий жихатдан исбот килинди. Бунда, тупроқ "рН" кўрсаткичини меъёрга (6,5-7) келтириш учун арзон ва юқори самарали усул сифатида азот кислотасидан фойдаланиш тавсия килинди. Бу усул пахтачиликда хам мухим аҳамиятга эга. Негаки, тупроқ кўрсаткичи меъёрида бўлган пахта майдонларидан хозиргига нисбатан 50 фоизгача қўшимча ҳосил олиш мумкин.

"Буғдой + беда" ҳамкор экиш натижасида экин майдони хажмини ўзгартирмасдан, самарали сидерат тизимини жорий қилиш орқали тупроқ унумдорлигини ошириш технологияси хам ишлаб чикилди. Сидератлаш дунёда кенг тарқалған унумдорликни тиклаш йўли хисобланади ва бу усул хосилдорликни 25-30 фоизгача ошириш имконини бериши билан аҳа-

Республикамизда 3,9 миллион гектар суғориладиган ерларнинг 1,2 миллион гектари сентябрь-апрель ойларида бўш қолади. Бу ерларга ушбу усулни қўллаш натижасида хосилдорлик ошишидан ташқари, тупроқ сифати яхшиланади, шўрланиш даражаси пасаяди, шўр ювиш амалиёти учун сув сарфи кескин

Икки ойда пишадиган буғдой нави интродукция қилиниб, бир йилда айни бир майдонда "буғдой + пахта + буғдой" экиш схемаси ишлаб чикилди. Ушбу технология амалга оширилиши натижасида яқин келажақда 1 миллион гектар суғориладиган майдонни бошқа турдаги экинлар экиш учун бўшатиш кутиляпти.

Умуман олганда, илмий-тадқиқот муассасалари томонидан хозирда илмий фаолиятга оид давлат дастурлари доирасида қиймати 51,3 миллиард сўмлик 87 лойиха амалга оширилмокда. Мана шу рақамнинг ўзиёқ аграр соҳада илмий фаолиятни қўллаб-қувватлаш йилдан-йилга кенгайиб бораётганидан далолат беради. Чунончи, 2019 йилда 3,9 миллиард сўмлик 12 та, 2020 йилда 5,6 миллиард сўмлик 10 та, 2021 йилда эса 32 миллиард сўмлик 55 лойиха молиялаштирилган эди.

Эътиборли жихати, кишлок хўжалигининг барча тармоқ ва йўналишларида сифат ўзгаришлари кузатиляпти, хосилдорликни ошириш, самарали навлар яратишда янги тарих яратилмоқда.

мамлакат тараққиётида аксланади

хизматчилари сони ҳам босқичма-босқич 30-35 фоиз қисқартирилиши назарда тутилди. Биринчи босқичда вазирликларни ислох қилиш, хукуматнинг иш услубини тубдан ўзгартириш, давлат аппаратидаги такрорланиш, кераксиз штатлар, юқори марказлашувга бархам беришга эътибор қаратилди. Бу кейинги йилларда амалга оширила бошлаган энг йирик институционал ўзгариш бўлди.

Давлатимиз рахбари Олий Мажлис ва халқимизга Мурожаатномасида мамлакатимизда катта маъмурий ислохотлар бошланганини маълум қилди. Президентимизнинг шундан сўнг имзоланган

"Янги Ўзбекистон маъмурий ислохотларини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги фармонига биноан, вазирлик ва идоралар сони 61 тадан 28 тагача камайтирилиши, давлат

Нурислом ТЎХЛИЕВ, иқтисодиёт фанлари доктори, профессор

Хар қандай жамият муайян институтлар доирасида фаолият юритади ва ривожлана боради. Мамлакатимизда мустақиллик даврида иқтисодиётнинг янги хўжалик юритувчи субъектлари — йирик акциядорлик жамиятлари, холдинг компаниялар ва хусусий мулкчиликнинг турли шакллари пайдо этилди. Шу билан бирга, улар учун фаолият юритиш шартларини белгилаб берувчи расмий қоидалар (конституция, қонунлар, фармонлар, қарорлар, маъмурий-хуқуқий хужжатлар) ҳамда миллий қадриятлар, урф-одатлар, менталитет ва бошка норасмий меъёрларни ўз ичига олувчи институционал асослар яратилди. Бу жамиятда мулкчилик, ишлаб чикариш, тақсимот ва истеъмол муносабатлари такомиллашуви, моддий, табиий ва мехнат ресурсларидан самарали фойдаланишга кучли таъсир кўрсатди.

Институционал ўзгаришлар муттасил такрорланиб, такомиллашадиган динамик жараён. Биринчиси, янги ҳаётий заруратларнинг пайдо бўлишидир. Масалан, юртимизда янги давлатчилик шаклланиши, бозор муносабатларига ўтиш билан қатор янги институтларга эхтиёж пайдо бўлди. Иккинчиси, мавжуд институтларни такомиллаштириш, уларнинг ихтисослиги ва вазифаларини конкретлаштиришдир.

Илмий адабиётларда институционал ўзгаришларнинг учта гурухи фарқлана-

Биринчиси, инкремент институционал ўзгаришларда ноформал қоидалар, меъёрлар, нисбатан кичик гуруҳларда оила-туғишганлик алоқалари хисобига мустахкамланади. Бунда гурух аъзолари учун транзакцион харажат пасаяди.

Иккинчиси, эволюцион институционал ўзгаришларда ноформал амалиёт аста-секинлик билан умумий қабул қилинган формал институтларда мус-

Учинчиси, инкилобий институционал ўзгаришларга эса институтларни экзоген тарзда ташқаридан қабул қилиш ёки импорт килиш оркали эришилади.

Институционал ўзгаришларнинг икки турини бир-биридан фарқлаш лозим. Эндоген иктисодий тизимнинг институционал трансформацияси институтларнинг асоси бўлган мавжуд қойда ва меъёрларни эволюцион ўзгартириш орқали амалга оширилади.

Экзоген институционал ўзгаришлар эса ўз табиатига кўра кескинрокдир. Кўпинча институтлар импорти орқали содир бўлади. Институтлар импорти фақат бир қолатда — мамлакатдаги институтларнинг ривожланиш вектори жорий қилинаётган институтлар талабига мос келса, ҳеч бўлмаса, улар ўртасида зиддият кузатилмаганда амалга ошади. Экзоген институционал ўзгаришларга 1917 йилдаги октябрь тўнтаришидан кейин шаклланган янги иқтисодиётни ва ўтган аср охирларида бозор муносабатларига ўтиш туфайли шаклланган янги иқтисодий тизимни мисол келтириш мумкин.

Мустакиллик йилларида институционал ислохотлар бозор муносабатлари таъсирида бир неча боскични босиб ўтди. Уларни шартли равишда 4 боскичга ажратиш мумкин. Биринчи босқич 1991-1994 йилларни ўз ичига олиб, бу даврнинг характерли хусусияти давлатчилик асосларини шакллантириш, иқтисодиётда кичик хусусийлаштиришни амалга ошириш, янги ишлаб чиқариш муносабатларини йўлга қўйишдан иборат жараённи ўз ичига олади.

Иккинчи босқич 1995 йилдан 2000 йилларнинг бошигача бўлган даврни ташкил этади. Бу давр ўрта хусусийлаштириш, давлат ва хўжалик бошқарувининг янги шакллари вужудга келиб, холдинг, уюшма, концерн, компания каби тузилмаларнинг ташкил топиши ва қайта тузилиши билан характерланади.

Учинчи боскич 2005-2016 йилларни ўз ичига олиб, бу паллада анча йирик корхоналар, банк, суғурта каби тузилмаларда ҳам давлат тасарруфидан

чиқариш ва хусусийлаштириш жараёни ўтди, хусусий сектор ривожланди.

Тўртинчи боскич 2017 йилдан бошланиб, бу даврда хийла йирик, нисбатан муваффакиятли фаолият кўрсатаётган корхоналарни хам хусусийлаштиришга кенг йўл очилди. Давлат ўз акцияларини сотувга чикара бошлади. Айрим тижорат банкларидаги давлат улушлари хам аукционга қўйилди. Чунки бозор муносабатларини чуқурлаштириш шуни талаб қиларди.

Бу қадар институционал ўзгаришлар самарасини бермасдан қолмади, албатта. Аммо институционал қайта қуриш суръати жамият ва иктисодиётдаги ўзгаришлар динамикасидан ортда қолмаслиги керак. Ижтимоий-иктисодий ва сиёсий ҳаётда давлатнинг ўрни ва ролига талабнинг ўзгариб туриши, маъмурий-буйруқбозликдаги бошқарувнинг иктисодий (бозор) муносабатларига ўтиши, давлат ва хусусий сектор шериклигини ривожлантириш шуни тақозо этарди. Марказий ва худудий (горизонтал) бошқарув муносабатларини уйғунлаштириш хам долзарб масалалардан. Буларнинг ҳаммаси 2022 йил охирида йирик институцонал ўзгаришларни бошлашга олиб келди.

Инновацион ривожланиш вазирлиги ана шундай ўта долзарб жараённи ҳисобга олиб ташкил этилган эди. Чунки инкомпаниясида капиталлашув киймати 2,4, "Microsoft"да 1,9, "Alhhabet"да 1,5, "Amazon"да 1,2 триллион АҚШ долларини ташкил этади. Бу ҳар қандай ўртача мамлакатнинг ялпи ички махсулоти қийматидан кўпрокдир. Ярим ўтказгичлар, интернет реклама, электрон тижорат, қидирув тизими, хотира чиплари. мобиль телефонлар, телекоммуникация ускуналари ишлаб чиқарадиган "TSMC", "NVIDIA", "Tencent", "Samsung", "Alibaba" компанияларининг хам бу борадаги кўрсаткичи юқори. Юқори технологияли маҳсулотлар экспортининг 60 фоизидан зиёдроғи Хитой, Гонгконг, Жанубий Корея хиссасига

тўғри келмоқда. Юкори технологияли товарлар экспортида Хитойнинг улуши (28 фоиз) юқорилиги, асосан, мобиль телефонлар, маълумотларни қайта ишлаш техникаси, хотира карталари, электрон интеграл микросхемалар, товушли, график сигнал ва тасвир узатиш ускуналари, процессорлар, назорат жихозлари, ярим ўтказгич қурилмалар, светодиодлар, оптик асбоблар, маълумотларни қайта ишлаш ва сақлаш қурилмалари хисобига таъминланмоқда.

Тўғри, бизда Калифорния (АҚШ)даги сингари Кремний (Силикон) водийсида жойлашган трансмиллий корпорациялар ёки Хитойдаги каби юкори тех-

Иккинчиси. Козоғистон Евроосиё иқтисодий иттифоқининг аъзоси бўлгани сабабли ишлаб чиқарган товарининг худуд бўйлаб эркин харакатланиш имконияти бор. Бироқ барибир бу тажриба халқаро бизнеснинг бозор конъюнктурасига мослашувчан бўлиш, вазиятни тез англаб олиш, жахон бозорида хосил бўладиган бўшлиқларни тўлдиришга тайёр туришни тақозо қилади. Янги ва қайта ташкил қилинаётган иқтисодий, ижтимоий институтлар худди ана шу

Институтларнинг рақобатбардошликни таъминлаш ва муваффакиятли ривожланишдаги ўрни хамда ахамияти катта. Институтлар эволюцияси такрор ишлаб чиқариш жараёнини мувозанатлаштиришнинг мухим шартидир. Чунки улар давлат ва тадбиркорларга трансакция харажатини камайтириш имконини беради. Хўжалик субъектларининг иқтисодий манфаатларига ижобий таъ-

Биз ишлаб чиқариш корхоналаридан самарадорлик, яъни нафакат кетган чикимни коплаш, балки фойда билан ишлашни талаб қиламиз. Бу тўғри. Ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, кенгайтириш, янги техника ва технология билан жиҳозлаш, малакали кадрлар жалб қилиш ва уларни моддий рағбатлантириш зарур. Лекин нима учун институтларга бундай талабни

Самарадорлик тушунчаси институтларга хам хос бўлиши лозим. Аммо хеч қачон институционал хаос ёки вакуумга йўл кўйиб бўлмайди. Качонлардир кабул қилинган қарорларни бирдан бекор қилиш қийин. Ёки эскисига ўрганиш, кўникиб қолиш мумкин. Бу эса институционал "тузоқ"ни келтириб чиқариши эхтимолдан холи эмас. Натижада узоқ муддатли иқти-

Хўш, институтларнинг самарали ёки самарасиз фаолият юритаётгани қандай ўпчанали ёки бахопанали? Институтлар бозор муносабатлари шароитида натижадорлик нуқтаи назаридан баҳоланиши лозим. Институтлар координациялаш механизми бўлиб. бирининг самарадорлиги, бошқасининг эса самарасизпиги институционал метаракобат натижасида аниқланади. Агар иқтисодиётни ташкил қилишнинг қайсидир шакли барқарор бўлса, демак, у самарали. Чунки рақобат курашида кучлилар, яъни самаралирок институтлар яшаб қолади. Институтлар самарали "ўйин қоидалари"ни яратиш билан фаолияти натижадорлигини максималлаштиради. Шу орқали халқнинг фаровонлигини оширишга хизмат қилади. Акс ҳолда, улар қайта қурилади, ўзгартирилади, баъзида эса бутунлай тугатилади. Миллий иктисодиётда қайси соҳа (тармоқ) самарали, қайси бири самарасиз ишлаётганини

Янги иқтисодиётнинг асосий драйверларидан бири ахборот-коммуникация технологиялари бўлгани сабабли бу йўналишнинг етакчи институционал тузилмаси Рақамли технологиялар вазирлигидир. Албатта, мазкур жараёнда бошқа манфаатдор идора ва вазирликлар ҳам фаол иштирок этиши талаб қилинади. Бу институтнинг асосий вазифаларидан бири "Рақамли Узбекистон — 2030" дастурини амалга ошириш, "Электрон ҳукумат" тизимини ривожлантириш, IT технологиялар бозори салохиятини ошириш, умуман, ахборотларни самарали бошқариш тизимини яратишдан иборат. Демак, ушбу институт фаолияти самарадорлигини бахолаш юқорида қайд этилган вазифаларнинг қай даражада уддаланишига боғлиқ бўлади. Қолган институтлар олдида ҳам шунга ўхшаш вазифалар тургани табиий.

Хисоб-китобларга кўра, институционал қайта қуришлардан мамлакат бўйича 2,8 триллион сўм тежалади, транспорт харажати камаяди. Лекин институционал ислохотлардан жамият кўрадиган фойда ёки ундан кўзланган мақсад шугина эмас. Бу муз тоғининг сув устидаги кисми, холос. Асосий самара барча ижтимоий-иқтисодий соҳаларда барчага баробар "ўйин қоидалари"ни яратиш орқали жамият ҳаётини янада бойроқ, жозибалироқ қилиш, халқнинг моддий фаровонлигини оширишдан иборат. Институтлар ва институционал ўзгаришларнинг ахамияти катта. Зеро, ҳеч ким ишга ёки таълимга ўзининг қоидалари билан бормайди, балки мавжуд институционал қоидаларга амал қилади.

муаммоларга шай турмоғи зарур.

сир қилади.

қўйишимиз керак эмас?

содий ўсишга тўсиқ пайдо бўлади.

аниклаш кийин эмас.

ТИРОФ ВА ИШОНЧ МАСЪУЛИЯТИ

REAL NIATHWOH RHORVE

MYKOФОТИ COBPИНДОРЛИ

2023 йил 14 март, 50-сон

Севимли адибимиз Абдулла Қахҳорнинг "Синчалак" асари кахрамонини китобхонлар яхши билади. Биз хикоя килмокчи бўлган қиз ҳам ўша қаҳрамонга жуда ўхшайди. Жуссаси кичик, аммо зиммасига улкан вазифа олган, тиниб-тинчимайди.

Мухлиса Мамажонова Наманган вилояти Учқўрғон туманида туғилган. 2015 йилда Наманган давлат университети хузуридаги 2-академик лицейга ўқишга кириб, муваффақиятли тамомлаган. Сўнгра "Oxford Brookers" хузуридаги "International school of finance and technology" нодавлат таълим муассасасида билимини оширган. Хозир Ўзбекистон журналистика ва оммавий коммуникациялар университети 4-босқич талабаси.

У ёшлар ташкилотининг етакчи аъзоларидан. Журналистика ва PR сохаси хамда жамоат ишларидаги фаоллиги, ташаббускорлиги, ташкилотчилиги, талабчанлиги, намунали хулқи, самимий муомаласи билан тенгдошлари ва жамоатчилик ўртасида хурмат қозонган. Зийраклиги, ишчанлиги ва берилган вазифаларга масъулият хамда виждонан ёндашиши билан ажралиб туради. Жамоатчилик билан ишлаш фаолиятининг устувор йўналишига айланган.

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси хузуридаги Ёшлар парламенти аъзоси ва матбуот котиби. Қолаверса, Президент таълим муассасалари агентлиги хузуридаги Педагогик махорат ва халкаро бахолаш илмий-амалий маркази хамда "Digital Generation Uzbekistan" нодавлат нотижорат ташкилотида ҳам ахборот хизмати рахбари сифатида самарали фаолият юритмоқда.

Халқаро ва республика микёсидаги кўплаб ижтимоий-сиёсий тадбирлар, анжуман ва конференцияларда фаол қатнашади. "Республика лидер қизлари" фестивали ғолибаси ва "Қизлар овози" III республика форуми иштирокчиси. Сўнгги тўрт йил давомида АҚШ, Буюк Британия, Испания, Хиндистон, Россия, Украина, Польша каби йигирмадан ортик давлатда ўтказилган турли халқаро илмий-амалий конференция ва танловларда қатнашиб, қирққа яқин халқаро сертификат ва дипломни қўлга киритган.

Хусусан, 2022 йил 11-16 июнь кунлари Истанбул шахрида Туркия Ёшлар ва спорт вазирлиги томонидан ташкил этилган "ICYF Media training for young journalists" халкаро саммитида Ўзбекистонда ёшларга оид давлат сиёсати ҳақида қилган тақдимоти билан қирқдан зиёд давлат экспертлари эътирофини қозонди ва иккита халқаро сертификат

"Юксалиш" умуммиллий харакати аъзоси сифатида 2020-2021 йилларда худудларда ёшларга оид давлат сиёсати тарғиботини ва ҳаракатнинг иш режасида белгиланган вазифаларнинг жойлардаги ижросини таъминлашда, шунингдек, "COVID-19" пандемияси даврида "Юракдан юракка" хайрия акцияларини ташкил этишда салмоқли ишларни амалга оширди. Имконияти чекланган ва ижтимоий мухофазага мухтож ёшлар қатлами ва кам таъминланган аёллар билан очиқ мулоқотлар қуриб, уларнинг таклиф ҳамда муаммоларини ўрганди.

— Иқтидорли қизимиз давлат рахбари назарига тушганлардан бири. 2021 йилнинг 18-19 февраль кунлари Президентимизнинг Наманган вилоятига ташрифи чоғида Халқ депутатлари вилоят кенгаши сессиясида матбуот хизматлари ходимлари малакасини чет элларда ошириб бориш тизимини йўлга қўйишга доир таклиф билдирганди. Давлатимиз рахбари бу таклифни тўлиқ қўллаб-қувватлади, — дейди Узбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Давлат бошқаруви академияси ректори Адҳам Бекмуродов. — Шу таклиф асосида жорий йил март ойида "Эл-юрт умиди" жамғармаси тарафидан Намангандаги давлат бошқаруви органларида ишлаётган бир гурух матбуот котибларини Буюк Британиянинг Ноттингем шахридаги нуфузли "Nottingham Trent" университетига малака оширишга юбориш чоралари кўрилмокда.

Мухлиса ижтимоий-сиёсий жараёнда ҳам жуда фаол. 2019-2022 йилларда Узбекистоннинг турли телеканалларида эфирга узатилган ва ижтимоий тармоқларда кенг тарғиб қилинган "Халқаро пресс клуб", "Харакат ва натижа", "FAQ" каби курсатувларни тайёрлаган. Хозир хам телелавха ва репортажлар орқали чиқишлар қилиб туради "Янги Ўзбекистон", "Маърифат", "Ёрқин хаёт", "Ёш куч" сингари газета ва журналлар, қатор веб-сайтларда мақолалари мунтазам чоп этилади.

Мактабгача ва мактаб таълими вазири Хилола Умарованинг таъкидлашича Мухлиса хар доим жамоат юмушларида хозиру нозир. Жамият муаммоларига ечим излаш, гендер тенглик, инклюзив таълим тамойиллари тарғиботида ёшлар муаммоларини тахлил килишда жуда фаол. Соҳа мутахассислари билан ҳамкорликда "Raqamli avlod" ўқувтадқиқот лабораториясини очиб, заиф эшитувчи болаларга мўлжалланган инклюзив методика яратиш лойихасини кўнгилдагидек бажарди.

Мухлисанинг самарали меҳнатлари инобатга олиниб, 2021 йили "Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг 30 йиллиги" кўкрак нишони билан тақдирланди. 2022-2023 ўқув йили учун Навоий номидаги давлат стипендияси сохибаси. "Капалакжон, капалак" шеърий тўплами чоп этилган. Айни дамда инглиз тилини чуқур ўзлаштирмоқда, яна испан ва турк тилига қизиқиши баланд. 2022 йили инглиз тили бўйича тест натижаси — IELTS бахолаш мезонида 6,5 балл кўрсаткичга эга бўлди.

Дарвоке, у ҳақда янги хушхабарлар бор. Яқинда Буюк Британиянинг Лестер университети (University of Leicester)нинг халқаро муносабатлар магистри дастурига бир йиллик ўқишга қабул қилинди. Бундан ташқари, Буюк Британиянинг "Ѓоп 100"таликдаги Glasgow университети магистратураси талабаси бўлди. Халқаро хотин-қизлар куни муносабати билан Президент фармонига мувофик Зулфия номидаги давлат мукофоти билан тақдирланган Мухлиса Мамажонова пойтахтдан қайтиб, биз билан таассуротларини ўртоқлашди:

– Юксак мукофотни шахсан Президентимиздан қабул қилиб олаётганимда мен билан бир оз суҳбатлашди: "Қизим, университетингизни жуда катта умидлар билан ташкил килганмиз. Мен ОАВга журналистларга катта куч сифатида қарайман, чунки жамият ривожига хисса қўшувчи мухим бўғиндир. Шу сабабли, уларга ҳар жиҳатдан эркинлик ва шароитлар яратиш ҳаракатидаман. Сиз хам хорижда ўкиб келиб, юртимиз журналистикаси тараққиёти учун астойдил хизмат қилинг. Сизга ишонаман! Ватанимизга сиздек кадрни тарбиялаб беришгани учун ота-онангизга номимдан рахмат айтиб қўйинг", деди. Бу сўзларни хаяжон ва диккат-эътибор билан эшитарканман, елкамдаги масъулият ўйлаганимдан-да юқори эканини хис этдим Бу ишончни оқлашга бор вужудим билан интиламан, жамики салохиятимни ишга соламан. Ҳа, ҳеч бир меҳнат изсиз кетмайди, албатта. Фурсатдан фойдаланиб, каминани қўллаб-қувватлаган барчага, айникса, устозларимга чексиз ташаккуримни йўлламоқчиман.

Орифжон ЖЎРАЕВ, "Янги Ўзбекистон" мухбири

2,4, "MICROSOFT" ДА 1,9, "ALHHABET" ДА 1,5,

ТАШКИЛ ЭТАДИ. БУ ХАР ҚАНДАЙ ЎРТАЧА

ҚИЙМАТИДАН КЎПРОҚДИР.

МАМЛАКАТНИНГ ЯЛПИ ИЧКИ МАХСУЛОТИ

"AMAZON"ДА 1,2 ТРИЛЛИОН АҚШ ДОЛЛАРИНИ

чикариш бүйича ривожланган мамлакатлар билан ўртамиздаги фарқ чуқурлашиб бораётган, бу борадаги дастлабки имкониятларни бой бериб бўлган эдик. Вазиятни бахолар экан, давлатимиз рахбари "Олдинлари эътибордан четда қолиб йўқ бўлиб кетиш арафасида бўлган соҳаларни оёққа турғизиш учун олти йил давомида янги вазирлик ва идораларни ташкил этишга тўғри келди. Шундай қилишга мажбур эдик, акс ҳолда, хозирги ютукларимиз бўлмас эди", деб таъкидлади. Инновациялар сохасида фақат сўнгги йиллардагина кўрилаётган жиддий чора-тадбирлар хисобига вазият бирмунча ўнглана бошлади. Лекин охиригача эмас. Масалан, инновацион ривожланишнинг мухим сегменти бўлган ахборот технологияларининг ялпи ички махсулотдаги хиссаси бўйича жахондаги ўртача кўрсаткичдан камида

2 баробар орқадамиз. Постиндустриал давлатларнинг техник ва технологик ривожланиш даражасидан анча ортда эканмиз, жадал чоралар кўрилмаса, бу фарқ янада катталашиши сир эмас. Масалан, Иқтисодий хамкорлик ва ривожланиш ташкилоти маълумотларига кўра, илмий тадқиқот ва тажриба конструкторлик ишланмалари харажатининг 5 фоизи юқори технологияли, 2,5-5 фоизи ўрта юқори технологияли, 1-2,5 фоизи ўрта технологияли, 1 фоиздан камроғи паст технологияли тармоқларга сарфланмоқда. Бу ҳар қандай мамлакат учун юқори, салмоқли кўрсаткичдир. Махсулотнинг умумий қийматида фан сиғими юқори технологияларга илмий тадқиқот ва тажриба конструкторлик ишланмалари харажатининг 8,5 фоизи тўғри

Компьютер, электроника, ахборот технологиялари, дастурий таъминот, маиший электроника яратадиган "Apple" ишлаб чиқаришга старт бериладиган, экспортга ишлайдиган эркин иқтисодий зоналар йўқ. Стэнфорд каби инноватор кадрлар етиштириб чикарадиган университетларимиз билан ҳам фахрлана олмаймиз. Кичик корхоналар ва хусусий тадбиркорлик билан эса бу қадар улкан муаммоларни ҳал қилиб бўлмайди. Улар хисобига иш билан таъминлаш, рақобат мухитини яратиш, бозорни истеъмол товарлари билан тўлдириш мумкин. Бунинг ўзи ҳам ёмон эмас. Лекин инновация учун катта маблағ, илмий, илмий-техник салоҳият, ривожланган илмий тадқиқот ва тажриба конструкторлик ишланмалари базаси

Қушни Қозоғистон саноат маҳсулотлари экспортида юқори технологияли товарлар улуши бўйича кейинги йилларнинг ўзида 15 та илғор мамлакат қаторига кириб олди. Бундан 10 йилча аввал бу тўғрида гапириш ҳам қийин эди. Қандай қилиб, ниманинг хисобига қўшниларимиз бунга эришди? Улар, аввало, Россияга электроника товарлари экспортини кескин оширди. Кейинги бир йилда Россияга смартфонлар етказиб бериш, процессорлар экспортини ўн, юз баробардан зиёдга оширди. Бундан ташқари, чипли смарт карталар, флешка ва хотира карталари, видео ва фотокамералар, кир ва идиш ювиш машиналари экспортини кескин кучайтирди. Қозоғистоннинг Россияга юқори технологияли товарлар экспортини аномал даражада оширганининг иккита сабаби бор, албатта. Биринчиси, ўтган йили март ойидан бошлаб Ғарб брендлари Россия бозоридан чикиб кетди. Европалик аксар ишлаб чиқарувчилар ўз ташаббуси билан бизнесини тўхтатди. Энди уларнинг ўз махсулотини Россияга Қозоғистон орқали киритиши параллел импорт кўринишини олди.

Тўғрисини айтганда, айни кунларда ҳам халқимизнинг бой миллий тарихини ўзга мафкура ёлғонларидан ажратиб олиб, аслини халққа етказишда кўп сонли тарихчиларимизга осон бўлаётгани йўк. Хусусан, яқин ўтмишимизнинг олтин паллаларидан бири — Темурийлар Уйғониш даври ҳақидаги тарих тўла ўз аксини топган эмас. Жумладан, Темурийлар тарихи аслида битта авлод тарихи, бугунги ўзбекнинг битта китоби, аммо уни Темурийлар ва Бобурийларга бўлиб ўрганмоқдамиз. Хорижлик баъзи соялар эса **хамон бу олтин тарихни "Мўғуллар империяси" дея** ажратиб кўрсатишдан нарига ўтмаяпти.

yuz.uznews

Мазкур дастхатни бу зотнинг невараси Шохжахон кўз қорачигидай сақлаган ва: "Ушбу туркий байт жаннатмакон Хазрат Бобур подшохнинг ўз қўллари билан битилган дастхатдир", деб тарих варақларида мухрлаб қўйган. Сўзга, ўтмишга, ўз тарихига, ота-бувасига эътиборни қаранг! Зар қадрини заргар билар экан-да, ношудлар қаердан

мулки, уммони барча ўзбек лаҳжалари, жилолари ва бўёкларини ўзида мужассам этганки, уларни ўқиб, ғоят ҳузур қилиш, кўнглимизнинг тараққий этишида фойдаланиш мумкин. "Ёмонлик шойиъ эди"

"Шойиъ" сўзининг маъноси анча кенг. Ундан "шойиста", яъни "муносиб", "лойик" деган сўз ясалади. Ифода куёш нурларида жило таратаётган мисли гулзор, лекин бу гулзорнинг тепасида қора булутлар ҳам бор.

Луғатимиздаги "қалин" сўзига эътибор қаратсак, "Бобурнома"да бу сўзнинг

Яна мухим сифатларидан бири шуки, Бобур ўз халқининг фидойи фикхшуноси хам эди. Зеро, унгача фикхга оид асарлар, асосан, араб ва форс тилларида мавжуд бўлган. У эса машхур "Мубаййин" асарини ўзбек тилида ёзди. Бу машҳур асарни ўз гўзал тилимизда нафақат ҳузур қилиб ўқийсиз, балки ундан жуда катта роҳат, маънавий озуқа хам оласиз. Чунончи, ушбу асарда хукмдор ўз фарзандлари билиши керак бўлган фарз асосларини (имон, намоз, рўза, закот, хаж) ўташ масалаларини шеърий усулда баён этган. Зеро, "Дину донишда ҳар кун афзун бўл,

БУНО К ТАРГИХГА

Давлату оахт ила думогол оул: дос долго солуда ёзмаган. "Мубаййин"ни ўкиб, хазрат Бобур Мирзони янада якинрок англаш бахтига муяссар бўлганимдан хурсандман.

маданият клат музейи

Давлату оахт ила думогол оул: дос долго солуда ёзмаган. "Мубаййин"ни ўкиб, хазрат Бобур Мирзони янада якинрок англаш бахтига муяссар бўлганимдан хурсандман.

Хинд киноижодкорларининг бу катта тарихга масъулият билан қараб, Темурий ҳукмдорлар тилидан "Биз Темурийлар!" дея асл хакикатни ёритаётганлари ўша соя кучлар учун яхшигина сабоқ бўлиши керак. Ростдан ҳам, Амир Темурдан то сўнгги темурий хукмдор Баходир Шохгача, яъни 1370 йилдан 1858 йилгача тарих ўзаги битта, илдизи ягона, уни айри ўрганиш яна ўзимизни ўзимиз алдашдир. Билъакс, Амир Темур ва Темурийлар Амударё шимолидан то Усмонийлар империясигача етиб борганлар, дея иддао килишлари мумкин, аммо Захириддин Муҳаммад Бобур ва унинг салоҳиятли фарзандлари, авлодлари хамда зурриёдлари шавкатли аждодларининг адолатли давлатчилик ишларини давом эттирдилар ва Хинд халқи учун жуда катта хизмат қилдилар.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият

ходими, Темурийлар тарихи давлат музейи

Тўлкин ХАЙИТ,

катта илмий ходими

Шу боис, улуғ аждодларимизнинг ҳаёти ва фаолиятига ҳамиша теранроқ қарашга тўғри келади. Айниқса, тарихимизда бир неча сулолаларни юзага келтирган буюк хукмдорларимизнинг босиб ўтган сермашаққат йўлларига бугун ҳар қачонгидан ҳам теран ёндашиш давр заруратидир. Хусусан, Захириддин Мухаммад Бобур уммонига хам янада жиддийрок назар солишга мажбурмиз. Тўғри, бу уммон тўғрисида кўп битилган, кўп ёзилган. Шу дамгача нашр этилган барча асарларни бир жойга тўпласак, неча тўплам бўлиши мумкин. Хўш, яна ўша қайтариқларни такрорлаймизми ва бундан ўкувчига нима фойда?! Хеч нима! Шу сабабли улуғ аждодимиз Бобур Мирзонинг атиги 47 йил — жуда киска умр кўриб, хам давлатчиликда, хам илм-фан. адабиёт. мантик. фалсафа. фикх ва санъат, этнография, табиат, ҳайвонот дунёси, тилшунослик, инсонийлик, эзгулик ва бошка сохаларда амалга оширган ишлари хусусида сўз юритиб, улардан керакли сабок чикарсаккина, бу маколанинг бизга заррача фойдаси тегиши мумкин. Акс холда, шунчаки хўжакўрсин ишнинг хеч кимга кераги хам, зарурати ҳам йўқ. Албатта, буларнинг барини ақл тарозусида чамалаб кўриб, "бу инсоннинг шунчалик катта муваффақият қозонишига сабаб нима?!" дея ўйланиб қоласиз.

Ривоят қилишларича, Бобур Мирзо олти ёшдалигида устозига шундай қийин ва жумбоқ саволлар бера бошлабдики, уларга жавоб топиш жуда мушкул ва оғир экан. Устози шундай зот эканки, шогирднинг саволларига жавоб беролмай қолишни жуда катта гунохи азим хисоблар экан. Гунохга ботмай, деган ўй билан бир куни олти яшар Бобур Мирзони қўлидан тутиб Фарғона вилояти хокими Умаршайх Мирзо хузурига етаклаб кирибди.

— Хукмдорим, фарзанди аржумандингиз саволларига жавоб тополмай қолдим, мирзони мендан зуккорок донишманд қўлига топширсангиз, мен ўзимдаги жами билимларни бекзодага бериб бўлдим! — дея узрини

Умаршайх Мирзо буни кутмаган экан. Боши қотибди.

— Улуғ устоз, менинг диёримда Сиздан бошқа зукко донишманд йўқ, қаердан топаман бошқа устозни?! — дебди ноиложлигини

Сарой сукунатга чўмибди. Умаршайх Мирзо хам, устоз хам бир-бирига нима дейишни билмай қолибди.

Бобур Мирзо таъзим килиб: Падари бузруквор, рухсат беринг, ку-

тубхонага кириб чиқай! — дебди.

Умаршайх Мирзо ўғлига синчков қарабди. Рухсат, рухсат! — дебди беихтиёр "қани, нима каромат кўрсатаркин?" деган ўй

Бобур Мирзо кутубхонага кириб, ҳаял ўтмай, ўнта қалин ва катта китобни зўрға кўтариб кирибди

Мана, менинг устозларим! — дебди. Умаршайх ва устоз китобларни кўлларига олиб, кўзларига суртибдилар. Бу китоблар Муҳаммад Хоразмийнинг "Ал-жабр", Имом Бухорийнинг ҳадислар тўплами, Маҳмуд Замахшарийнинг "Ал-муфассал", Абу Райхон Берунийнинг "Қадимги халқлардан қолган ёдгорликлар", Абу Али ибн Синонинг "Тиб қонунлари", Бурҳониддин Марғинонийнинг "Хидоя", шунингдек, Аҳмад Фарғоний, Абу

Наср Форобий, юнон олимлари — Арасту ва Демокритнинг машхур асарлари экан.

– Бу китобларни ўқиб чиққан экансиз-

да? — сўрабди падари бузруквори. Бобур Мирзо яна одоб билан таъзим қилибди:

— Тангри гувохдир, шукрлар бўлсин, бу зотлар хотирамни бойитди! — дея жавоб қилибди. Вахоланки, қисқагина қилиб: "Хаммасини ёд олганман", деса ҳам бўларди, аммо у кибрни ёмон кўрарди ва шу боис, отасининг саволига гўзал жавоб килган экан

XIII асрда яшаган юртдошимиз Азизиддин Насафий ёзадики, комил инсонда тўрт сифат камолга етган бўлиши керак; эзгу сўз. эзгу амал, эзгу ахлоқ ва маориф. Демак, хукмдор Умаршайх Мирзода ва у зотнинг маликаи олиясида ҳам шу сифатлар мужассам бўлган. Зеро, одам мияси шундай мураккаб рухий олам, тоза, шаффоф уммонки, унинг қабул тизимини атиги бир томчи қора сиёх, яъни бир зарра ҳа-

ром луқма тамом бузиб юбориши мумкин. Мирзо Муҳаммад Ҳайдар "Тарихи Рашидий" асарида Бобур Мирзонинг инсоний фазилатларини ошиғич илҳом билан таъриф этган. "Бобур подшох андок подшох эрдики, навъ-навъ фазллар бирла ораста, шижоатда ғолиб эрди. Ва шеъри туркийда Амир Алишер рахматуллох алайхидин кейин хеч киши андок шеър айтолмабдир", деб ёзади у.

Хали хеч бир юртидан айриликдаги подшох Ватан олдидаги масъулияти хакида калб хароратларини Бобурчалик жозиба билан ифода эта олган эмас.

Ўз юрти хавосини, шакар қовун-тарвузларию бол узумларини, шаффоф сувлари, хатто янтоғини соғинган Бобур Мирзонинг фиғонларини тушуниш мумкин! Аммо бу бетакрор туйғуни унинг энг кичик заррасигача ич-ичдан ҳис этиш ҳамманинг ҳам қўлидан келмайди

Шахс сифатидаги Бобур-чи, унинг одамийлиги-чи?!

"Бобурнома"нинг 1506-1507 йиллардаги вокеаларида Хиротдан Кобулга қорли довондан ошиб ўтишда Бобур Мирзонинг инсонийлиги янада яққол кўзга ташланади. "Кўнгулда кечдики, борча эл қорда ва чопқунда, мен иссиқ уйда роҳат бирла...". Оромни ўзига раво кўрмаган Бобур қор ёғиб турса-да, одамлари билан тонггача тоғда қолди. "...Ушал кеча қулоғимга совуқ таъсир қилди", деб ёзган эди у шу кунларни хотирлаб.

Алифбо яратиш сермашаққат, қийин ва ўта масъулиятли, айтиш керакки, ҳамманинг хам қўлидан келмайдиган иш. Аммо Бобур Мирзонинг 1504 йилда, атиги 22 ёшида "Хатти Бобурий"ни ихтиро қилгани тарихимиздаги буюк ходиса бўлган эди. Бу нарса унинг нафақат тилимизга буюк муҳаббатини, балки етук тилшунос бўлганини хам исбот этади.

Хар вақтеки кўргайсен менинг сўзумни,

Сўзумни ўқиб, соғингайсен ўзумни. Баҳордек гўзал, сержило бундай сатрларни битиш осон иш эмас, гўзалликдан гўзаллик юзага келади, Бобур Мирзонинг ўзи гўзал. иши гўзал. сўзи хам ана шундай гўзалдир. Унда буюк хукмдор ва адибнинг бутун ҳаёти, бошидан кечирганлари, феъл-атвори, ички кечинмалари ойдай намоён

Даврон мени ўткарди сару сомондин. Ойирди бир йўли хонумондин. Гах бошима тож, гах балойи таъна, Неларки, бошимға келмади

Элимиз латиф ишора этганидек, шох ва шоир Бобур Мирзо дардини хам бахордек гўзал ифода этади, унда ҳасрат ўзидан уялиб, нола ўзини гулга ўраб кўрсатади. Гарчи шу биргина тўртлик буюк инсон ҳаётининг бор мохиятини ифодалаб турса-да, аввало, унда гўзал қалбнинг бор бўй-бастини кўрамиз, яъни сўз танлаши, жумла тузиш махорати, қўллаган истиора, муқояса, ташбех ва бошқа бадиий воситаларнинг гўзаллиги кўнглимизни бахордек яшнатиб юборади. Бундай шеърият боғини эса фақат Бобур Мирзо қалами билан яратиш мумкинлигини кўриб турибмизки, неча асрлардан буён дунё тан олиб келмокда.

Шу маънода, Бобур Мирзо бобомиз зукко тилшунос сифатида хам ўзбек тилининг жозибасини, унинг нақадар бой тил эканини, бундай мумтоз тил билан хар кандай туйғу. холатни ифода этиш мумкинлигини яна бир карра исботлаб берган.

Биз халқимизнинг ана шундай бойликдан, гўзал маънавий тарбия, ҳақиқат ва ҳақни топишнинг қудратли воситасидан кўпрок бахраманд бўлиши тарафдоримиз. Бир пайтлар ана шу бойликдан бизни махрум этмоқчи бўлганлари ҳам, ундан тўлақонли фойдаланишга йўл бермаганлари хам бор хақиқат. Аслида бадиий адабиёт маънавият мулкининг султонидир. Султонсиз мулк бошбошдоклик манзилига айланади. Олди-қочди, саёз, хом

асарлар, енгил-елпи газеталар, мазмунан қашшоқ, оҳанги бегона куй-қушиқлар, бир-бирини такрорлаётган сийқаси чиққан сериаллар хам ана шу мезоннинг бузилиши оқибатида болалаб кетади.

Ғарбда яшайдиган рус ёзувчиси Владимир Максимов "Россиянинг иктисодий тараққиёти бевосита Пушкинга боғлиқ", деб ёзган эди. Бу сўз бизга бир оз ғалати ва ўринсиз туюлади, аслида эса хали уни ҳазм қилишга, демак, қалбимиз тайёр эмас. Аммо бу гапда муайян ҳақиқат борлигини хеч ким инкор этолмайди.

Бобур Мирзо кўҳна ўзбек тилининг бой хусусиятларидан жуда ўринли фойдалангани ҳақида, хусусан, машҳур "Бобурнома" асари тили борасида кимматли фикрлар билдирган ва муайян тадқиқотлар олиб борган адиб ва тилшунослар талайгина. Мен ҳам бир мухлис сифатида Бобур Мирзо тилининг сержило охангларидан завқ оламан, улар севинчимни оширибгина қолмай, ҳаётимда, ишимда ҳам жило ва кўрк бериб туради. Шу боис, бугун сизлар билан ана шу жило хакида фикрлашмоқчиман. Чиндан ҳам, Бобур Мирзо сўз

Девонхона: (0-371) 233-70-98 Котибият: (0-371) 233-56-60 Эълонлар: (0-371) 233-57-15 E-mail: info@yuz.uz

"Алишербек **калин** нималар ихтироъ килиб эрди, хар кишиким, хар ишда бир нима пайдо қилади, ул ниманинг ривож ва равнақи учун "Алишерий" дер эди".

Халқ ўзи эъзозлаган кишини бошига кўтаради. Бу хабардан кўрамизки, халк Алишер Навоий бобомизни бехад қаттиқ эъзозлаган. севган ва нимаики янги ихтиро қилса, у зотнинг табаррук исми билан атаган.

"Ушбу сўзнинг устида эдиким, боғнинг деворидан ташқари қалин отлиқнинг келур овози келди"

"Султон Аҳмад Мирзонинг замонида ҳам бек ва бекот қалин боғча солдилар

Бу ерда "бек" тушунарли, "бекот"-чи?! Бегойимми? Мана, сизга муаммо!

Хозир эса биз "қалин" сўзининг имкониятларини чеклаб қўйганмиз, "қалин дафтар", "тоғ ён-бағри қалин қор билан қопланган", деймиз. Лекин ҳали-ҳануз нуронийларимиз "келинга қанча қалин бердингиз?" деб сўрашади.

Бобур Мирзо "фаровон" сўзини хозир биз қўллаётган маънодан бошқачароқ тарзда ишлатган.

"Мухтасар вилояттур, ошлиқ ва меваси

Агар биз ҳозир шундай деб ёзсак, баъзилар "бу ёзувчи ўта саводсиз", деб бонг уришади. Лекин Бобур Мирзо "меваси фаровон..." демоқда. Яна ёзади:

"Меваси фаровон ва бисёр яхши бўлур". "Маҳкам" сўзи хусусида ҳам шундай фикр юритиш мумкин.

"Қиши маҳкам совуқтур, қори агарчи Кобул қорича тушмас. Бу ерда "маҳкам" сўзи "қаттиқ" маъно-

сида ишлатилган, чунончи биз бугун "қиш қаттиқ келди", деб қўя қоламиз. "Ғариба" сўзини хам Бобур Мирзо бир

"Бу аснода ғариб воқеа даст берди..." "Менга ғариб таъсир қилди".

неча ўринларда келтиради.

Саййид Бадр ҳақида ёзар экан, уни " Ғариб рақс қилур эди", дейди.

Хозир "ғариб" деганда биз ахволи ночорлашган кимсани ёки бирор манзилнинг хароб эканини тушунамиз.

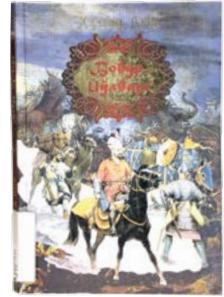
Бугунги шевачилик ҳақида сўз юритадиган булсак, Бобур Мирзо бизни жуда уялтириб қўяди. Туппа-тузук қалам тебратиб юрган баъзилар хам адабий тил хурматини бир чеккага суриб қўйиб, шевачиликни авж олдираётганлари элу юртга нописандлик эканини англашлари керак. Бу борада Бобур Мирзо хазратларидан ўрнак олиш даркор, деб ўйлайман. Хусусан, Андижон вилояти ҳақидаги

битикларига эътибор беринг: "Эли туркдир(ўзбекдир). Элининг лафзи

қалам била ростдир". Хўп, андижонликлар ўшанда ҳам ҳозиргидек тилда сўзлашганлари хақида билдик, аммо "лафзи калам била ростдир", деганда нимани тушунмоқ керак?! Бунга ҳам Бобур Мирзонинг ўзи жавоб беради: "Мир Алишер Навоийнинг асарлари Хиротда яратилиб шухрат қозонган бўлса-да, бу тил билан

Бу биз учун жуда ноёб тарихий битикларки, улар жуда кўп нарсадан огох этади. Демак, XV асрда хам хох Андижон, хох Хиротда бўлсин, битта адабий тилга риоя қилинган. Биз буни Огахий асарларида хам кўрамиз. Хозир эса, чиндан ҳам, шева босиб кетди. Айниқса, икки-учта қўшиқ куйлаб, ўзларини юлдуз санаётган "отарчилар" адабий тилимизга путур етказмокдаларки, бу борадаги сабокни хазрат Алишер Навоий ва Бобур Мирзо, Огахийлардан ўрганишимиз керак, чунки миллатнинг бирлиги, жипслиги, уюшқоқлиги ҳар нарсадан муҳим.

Бобур Мирзо тил хусусиятларига эътибор каратар экан, ғаройиб вокеаларни хам назардан қочирмайди. Масалан, у Самарқанд шахридаги Лақлақа масжиди ҳақида сўз юритиб, уни илмий асослаб кўрсатади: "... гумбазнинг ўртасила туриб, ерни тепсалар. хар томондан "лак-лак" товуши чикади. Ғаройиб ҳолдир. Ҳеч ким бунинг сирини билмас".

Буюк шахслар, чин хукмдорларнинг санъатни яхши тушунишлари хам бизга ўрнак бўларли ходиса. "Бобурнома" да турли рақслар, куй ва қўшиқлар хақида қимматли маълумотлар берилганки, уларни ўкиб хазрат Бобур оламини янада теранрок англаб борасиз. Хожи Хофизни, Мир Бадр раккосни, Удий, Шоҳқули сингари созандалар ҳақидаги фикрлари ғоят марокли; мусаввирлар пешвоси Камопиллин Бехзолни эса патиф сўзпар билан тилга олиб ўтган. Уша пайтда Темурий беклар санъаткорларни азиз тутишган.

Шунингдек, Бобурнинг табиат ва ҳайвонот памига бўлган эътибори хам жуда кизикарлидир. У Андижон ов қушлари ва ҳайвонлари хакида маълумот берар экан. "Ов куши хам кўп бўлади. Қирғовули бехад семиз. Шундай ривоят қиладиларки, бир қирғовулнинг гўштини тўрт киши еб тугата олмайди", деб ёзади. Ёхуд хинд филлари, маймунлари, қушлар, балиқлар, уларнинг навлари, танг-туслари, хатто харакатлари хакида хам жуда кизикарли маълумотлар берганки, у зотнинг қанчалик кузатувчан, зукко эканига ҳавас қиласиз. Булардан ташқари, Бобур Мирзонинг йигирмадан ортиқ соҳа бўйича теран фикрли ва ўта билимдон шахс бўлгани хам у кишига хурматингизни тоғ каби юксалтиради.

Бу ўринда унинг кадами билан боғлик кадим бир манзилга эътиборингизни қаратмоқчиман. Бу Сурхондарё вилоятининг Сариосиё туманидаги Боботоғ қўйнида жойлашган Говургон деган қадимий манзил бўлиб, мазкур жой тарихи археологиямиз хамда Бобурийлар тарихини ўрганувчилар учун мухим манбалар бериши мумкин, дейишга асоси-

Милоддан аввалги VIII-VII асрларда бир бутун йирик маданият маркази сифатида шаклланган юртлардан бири Бақтриядир. Юнонлар хам бехуда бу томонларга босиб келмаган. Улар жуда катта қаршиликка дуч келган тоғли қалъалар ҳам айнан Бақтрияда экани манбаларда тилга олинган. Искандар Мақдунлининг босқинлари ҳақида сўз юритган тарихчи Курций Руф Бақтриянинг икки вилояти ҳақида гапириб ўтган. Бу вилоятлардан бири Паратека бўлса, иккинчиси Бубакен. Термиз давлат университети ўқитувчиси, тарих фанлари доктори С.Турсуновнинг маълумотларига кўра, Паратека хозирги Шеробод вохаси ва унга туташ тоғолди худудлар, Бубакен эса Боботоғнинг ҳар иккала худуди, яъни кун чиқиш ва кун ботиш томонларидир. Шулардан хулоса қилиш мумкинки, Искандар Макдунли қаршилик кўрсатган тоғ аҳлини қирғинбарот қилганда, бир қисм ахоли Боботоғдаги Говургонда жон сақлаган бўлиши мумкин, чунки хозир у ердан топилаётган ашёлар шундан далолат беради. Демак, Говургон қалъаси тарихи ҳам жуда қадимга бориб тақалади. Унинг илк марта тилга олиниши ва пайдо бўлиши айнан ўша даврга оид, деб тахмин қилса бўлади.

Амир Темур ва Темурийлар замонида Говургоннинг назардан четда қолиши мумкин эмас. Айниқса, Бобур Мирзо фаолиятида биз бу нарсани аниқ кўрамиз. Зеро, у Самарқанд-

дан қочиб чиққанида, Ғарбга элтувчи ягона йўл — Термиз кечуви Шайбоний қушинлари томонидан ёпиб қўйилгани боис, у томонларда кўриниш ҳаёт учун хавфли эди. Шунинг учун у Ургут тоғлари орқали сўқмоқ йўллардан Хисор тизма тоғлари орасидаги дарага тушиб келиб, шу ерда анча нафас ростлаган кўринади. Хозирги Дашнобод дарёси бўйидаги Боғи Самарқанд ва Шохкишлок Бобур Мирзодан қолган ёдгорлик масканлари хисобланади. Эхтимол, "Бобурнома"нинг йўқолган сахифаларида ана шу қишлоқлар тарихи ҳақида хотиралар борлиги ҳақиқатан йироқ нарса эмасдир. Бу жойларда ҳам жон сақлаш қийин кечган пайтларда Бобур Мирзо Боботоғдаги Говургон қалъасига келиб, бирмунча жон сақлагани ҳам аниққа ўхшайди Чагам қишлоғи оқсоқолларидан бирининг "Мен ўша жойни Говургондан кўра, Бобуркон бўлганига кўпрок ишонаман", деган гапи хам бежиз эмас. Чунки Говургон чиндан хам Эфталитлар даврида беморларни ташлаб кетадиган овлоқ жой бўлган бўлиши мумкин, аммо асрлар ўтиб, Бобур Мирзо қадами етгач, у Бобурконга, яъни шерлар маконига айланган бўлиши хам эхтимолдан холи эмас. Тарихий маълумотлар хам бу фикримизни тасдиқлайди: зеро, Бобур Мирзо айнан Амударёнинг шимолий қирғоқларида куч-қувват тўплаб, Хуросонга ўтган ва Кобулни қўлга киритган эди.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

Ёшлигимда эшитган икки афсона ёдимда

Бир куни бир неча содиқ навкарлари Бобур Мирзони қидириб Ҳисор қалъаси яқинига келишибди. (Хисор қалъаси Амир Темур ва Темурийлар замонида жуда мустахкам истехком бўлган). Аммо у ерни аллақачон ғанимлар эгаллаб олишган экан. Шу боис, ортларига қайтиб, бир неча ҳафта Ҳисор дарасида жон сақлашибди. Бир куни савдо карвони ўтаётганда, карвонбошидан Бобур Мирзо дарагини сўраб-суриштиришиб, хабар хақини хам олтин бахосида тўлашган экан, карвонбоши: "Эшитишимча, Бобур Мирзо Говургонни Бобурконга айлантирган эмиш!" дебди. Навкарлар кун бўйи йўл юриб, тоғу тош, тик қиялардан ўтиб, Говургонга бориш са, чиндан ҳам Бобур Мирзо атрофига шер навкарларни йиғиб, ҳарбий машқлар ўтказиш билан машғул бўлиб турган экан.

Шу ерда яшовчи Сиёвуш Абдурасулов: "Бу ерда Ғишттепа деган қароргох харобалари мавжуд. Уни ҳали бирор археолог ўрганган эмас. Амир Темур ва Темурийлар бошқаруви давридаги ноёб осори атиқалар кўп. Айримлар бу ерни ўзларича ковлаб, ноёб осори атикаларни кўлга киритиб, тирикчилик учун фойдаланиб юришибди. Ғишттепани давлат мухофазасига олиш керак", дея фикрни ўртага ташлади.

Олтинсойлик ўкитувчи Дилбар опа Омонова "Говургоннинг Ғишттепасидан олиб келинган ўта пишиқ ғиштларни чагам ва заркамарлик кишилар печка қуришда ишлатишган экан. Кўриниб турибдики, Ғишттепа мухофазага мухтож. Бу қадим манзил археологлар томонидан ўрганилса, жуда ноёб манбалар қўлга киритилади", деди.

Чиндан ҳам, Говургон ҳақидаги юқоридаги фикрларда жон бор. Ўйлаймизки, археологларимиз Бобур Мирзо қадами билан боғлиқ бу қадим манзилга ҳам эътибор қаратадилар ва, албатта, Говургоннинг асл ҳақиқати ҳақида кимматли фикрларини хавола этишади. Кези келганда айтиш керакки, Бобур Мирзони англаш — бугунги авлод учун зарурий холат ва шу боис, фақат байрам саналарида эмас, улуғ аждодларимизнинг дунёсини ҳар куни, хар дақиқа ўрганишимиз, тахлил этишимиз ва улардан олинган сабоқлар асосида Ватан шаънини, эл қадрини ошириш йўлида фойдаланмоқ асосий вазифаларимиздан бири бўлиши керак. Чунончи, БОБУРНИ АНГЛАШ хакида бўладиганини айтганда, бу зотни англадикмикин?

Улсам, ясаманг мунда

мозоримни менинг Юклаб элитинг жисми

низоримни менинг. Утру чиқариб халқи

диёримни менинг

Куйида қўйинг тани

фигоримни менинг! 540 йил. Кичкина давр эмас. Неча давлатлар, неча салтанатлар кунпаякун бўлди ва баъзиларидан қуруқ номларидан бошқа бирор нишон хам қолмади. Аммо Бобур Мирзо яшамокда, у зот — тирик, биз билан бирга! Бундан англашиладики, қаерда бўлманг, элу юртни унутмай меҳнат қилсангиз, миннатдор авлод, халқ ҳам сизни сира унутмайди!

Зеро, Юсуф Хос Хожиб неча асрлар олдин айтган:

Хукмдор бошида халқнинг хаққи бор,

Хам халқ узра ҳақли эрур ҳукмдор! Шу дамда мен ҳам Андижон узумлари таъмини, Тошкент нонларининг хидини соғиниб турибман! Илохим, хеч кимни асл Ватандан, бори элдан айро килмасин!

Бори элга яхшилиқ қилғилки, мундин яхши йўқ Ким дегайлар дахр аро қолди фалондин яхшилиқ.

"Янги Ўзбекистон" ва "Правда Востока" газеталари тахририяти" ДУК

> МУАССИС: Узбекистон Республикаси Вазирлар Махкамаси

Бош мухаррир:

Салим ДОНИЁРОВ

Тахририятга келган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди. Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар

Газета тахририят компьютер марказида сахифаланди. Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига "ШАРҚ" НМАК масъул. Босмахона телефони: (71) 233-11-07

"ШАРК" нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди Босмахона манзили: Тошкент шахри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси хузуридаги

Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги

томонидан 2020 йил 13 январда 1047-ракам билан руйхатга олинган.

Нашр индекси — 236. Буюртма Г-346.

13787 нусхада босилди.

Хажми — 3 табок. Офсет усулида босилган. **Қоғоз бичими** A2.

Бахоси келишилган нархда

Навбатчи мухаррир: Рисолат Мадиева Мусаҳҳиҳ: Малоҳат Мингбоева Дизайнер: Зафар Рўзиев

> Манзилимиз: 100029, Тошкент шахри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй

ЎзА якуни — 02:41 Топширилди — 03:25